

Búkũ Ijó U'béná drî

Úpí Sũlũmánĩ sĩ Ijó u'bélé u'bé u'bê búkũ 'dĩ agá ri kí ãndála nĩ. Icó kí s̄ilé ílí 1000 BC s̄ĩ. 'Bá ùndũwá ru Úpí Hẽzẽkíyā 'bā adrujọ ĩ'bā āzĩ ru ĩndĩ rĩ s̄ĩ kí Ijó u'bélé u'bé u'bê 'dĩ 'bā āzĩ kí nĩ. Búkũ 'dĩ agá ímbátáná f̄élé rĩ úsĩ ĩ'di ḡẽrĩ s̄ĩ Ijó s̄ijọ ālĩná-ālĩná rĩ s̄ĩ. Búkũ āzĩ ùndũwā dr̄i Báyĩbũlũ agá 'dĩ kí abe, búkũ Ijó U'béná dr̄i ĩ'di Ijó āzĩ ũ'bālé búkũ āwĩ dr̄i āzĩla Ijó nābiya 'ba kí ũlũlé rĩ kí uru 'bá gá rĩ 'i. Jọ Ijó Ijó s̄ĩ icójọ ásĩ t̄ijọ ùndũwā angálẹpi Ādróná dr̄i rĩ dr̄i gá āzĩla ũrātáná 'bá 'bā kí ayulé s̄ĩ Ijó pírĩ ídri ĩ'badr̄i agá rĩ kí āzā kojọ rĩ dr̄i gá.

Ásĩs̄íná āmbógọ dr̄i dr̄i búkũ 'dĩ dr̄i 'i s̄ĩ 'bá kār̄il̄ẹ rú 'dĩ kí izójọ adrujọ 'bá Ādróná ũr̄il̄ẹpi ídri ĩ'badr̄i agá rá la rú (índre cápítā 1:4 āzĩla 4:20 mujọ dr̄i gá). Ála āyikō ịs̄ú rá la Ādróná ũr̄in̄á s̄ĩ āzĩla ru irijọ v̄ũr̄ul̄é rĩ s̄ĩ (Ijó U'béná 1:7). Ijó 'dĩ s̄ĩ Ijó āzākólé búkũ 'dĩ agá 'dā rĩ kí dó s̄ĩ w̄ẽw̄ẽ rú cécé: kākā Ādróná be rĩ 'i, kākā j̄irānĩ be rĩ 'i āzĩla t̄õr̄ómé gá rĩ 'i, anz̄i kí izóná, ũkú ĩgbānā āzĩla Ijó ru bil̄ẹpi málĩ trũ rĩ kí abe.

Ūr̄odr̄i Ijó U'béná dr̄i kí

¹ 'Dĩ kí Ijó Sũlũmánĩ Dāwũdĩ ngọp̄i úpí Ịs̄irayĩl̄i dr̄i 'bā u'bélé rĩ kí:

² Ásĩs̄íná ĩ'badr̄i s̄ĩ ùndũwā āzĩla ímbátáná f̄ějọ,
Ijó v̄ājọ āzĩla s̄ĩ ífĩ la n̄ijọ múké-múké.

³ Kí 'bá imbá s̄ĩ u'ájọ ùndũwā ru āzĩla adrujọ 'bá Ijó mgbā,
p̄ir̄i rĩ idélẹpi rĩ rú,
ásĩl̄i ālā āzĩla 'bá múké la ru.

⁴ Kí 'bá ùndũwā k̄ol̄i rĩ f̄ẽ acalé ùndũwā trũ

āzila kārīlĕ kí imbá sī adrujó vātáná trū āzila sī íjó kí
ũtĭjó múké-múké.

⁵ Lĕ 'bá ũndūwá ru rī 'bā are íjó 'dī kí āzila 'bā ũ'bā kí íjó
ī'di 'bā ũnĭlĕ 'bo rī kí drĭ gá,

ī'di 'bá ũnĭtáná trū rī drĭ ce íjó piri rī ngajó,

⁶ íjó 'dī sī kí dó sī íjó u'bélé u'bé u'bê rī 'bā ífí vā rá
íjó ũkpó 'bá ũndūwā rú rī 'bā kí jolé rī kí āzila kōyĭ-
kōyĭ ī'bā kí zālĕ rī abe.

⁷ Úpí ũrĭjó rī ī'di ũndūwā 'bā i'dóná,

wó 'bá azalĕpi aza-azā rī gā kí ũndūwá āzila ímbátáná
sī ũndūwá ṣṣújó rī úmgbé.

Ijó jolĕ sī ásí 'bājó ũkpó ru ũndūwā drĭ gá rī

⁸ Mā ngópi, mí are ímbátáná mí átĕpi 'bā sī ími imbájó rī
lĭ

āzila ígā jō mí āndrĕ 'bā ímbátáná kí ku.

⁹ Ímbátáná ī'badrĭ kí ími gbíyā itú ũniyambamba rú cécé
bōngó sī drĭkā umbéjé rī áni,

jōku āko ũnī āni gīlĕ ími imbe gá rī 'bā ími itújó rī áni.

¹⁰ Mā ngópi, 'bá ũnzí rī drĭ kí ími bílĕ iwí,
mí ā'ī jō ku.

¹¹ Drĭ kí jō la míní, “Mí amú āma abe; āmụ kí āma zĭlĕ
gĕrĭ gá sī 'bá āzī 'bā ārĭ asujó,

lĕ āmụ kí 'bá íjó kóru rī kí drĭ tĕlĕ gĕrĭ gá sī kí
u'dĭjó!

¹² Lĕ āma uti kí kí mĭfĭ trū cécé āngū 'bá drālĕpi rá rī
'badrĭ 'bā 'bá kí utijó rī áni,

lĕ āma uti kí kí pírí cécé 'bá 'bā kí atijó 'bú gá rī áni;

¹³ āma dó sī málĭ pírí múké ũví ndú-ndú rī kí ṣṣú

āzila āma dó sī lícó āmadrĭ kí 'a tō málĭ āmaní aralĕ
rī kí sī;

¹⁴ mí amú, āma amú kí tĭ icílĕ mĭ trū

ãzıla ãma kí dó sī ãko pírí ãma ní ùḡũlélé rĩ kí awa ãma
drĩdrĩnĩ gá.”

15 Mâ ngóḡi, mí ací jō 'bá 'dĩ 'bã áni rĩ kí abe ku,
mí icí mi ĩ'ba abe ku;

16 ã'dusĩku kí cẽ Íjó ùnzí gálé úngúlélé sī,
kí bábá sī 'bá ãrí asujó.

17 ĩ'di ỳrõdrĩ kóru míní ímbá 'bejó
ãriḡa kí dĩ ndre sī la!

18 Wó 'bá 'dĩ áni rĩ kí ímbá 'be ĩ'bã vúnjá nĩ,
kí vúnjá la drã ímbá ĩ'bã kí 'belé rĩ sī nĩ!

19 Málĩ ãsúlé gẽrĩ ùnzí sī rĩ la sáwã pírí sī drã ajĩ 'bá
rõḡgbó ru rĩ drĩ gá,
Íjó 'dĩ áni rĩ la ru idé 'bá rõḡgbó ru rĩ ỳru' 'bá gá rá.

'Bá ùndũwã gálépi sī rĩ bílé ĩndú lijó rĩ

20 Ùndũwã la uzá rere gẽrĩ táwũnĩ drĩ agã sī,
ĩ'di ru ú'dúkó inga sũ agã sī;

21 Ängũ 'bá 'bã kí sī nujó wũ rĩ gá ĩ'di 'bá umve ú'dúkó sī
rere
kẽjĩtĩ táwũnĩ drĩ gá, ĩ'dĩ jō la:

22 “ĩmi 'bá idemará ru 'dĩ! ĩlẽ adrulé Íjó nĩḡá kóru ú'dú
íngõpí yã?

ĩmi mụ u'álé äyĩkõ sī nĩtãḡá äkõ sī sáwã äzo rú íngõpí
yã? ĩmi 'bá azalépi aza-azã 'dĩ ĩmi icó dó Íjó ùnĩlé
ku yã?

23 ĩdrĩ ándrá úzãḡá mání uzájó ĩmi drĩ gá rĩ ã'ĩ agá rá la,
ma ándrá Íjó áma ásĩ gá rĩ kí iyá agá ĩminí rá ãzıla
ũrãtãḡá mádrĩ kí fẽ agá nĩ agá ĩminí rá.

24 Sáwã mání ándrá ĩmi umvejó rĩ sī, ĩgã ándrá áma tĩ arelé
úḡgbé,

ãzıla mání ándrá áma drĩ ĩjũjó ĩmi rùlé rĩ sī, ĩ'bã
ándrá ásĩ áma drĩ gá ku.

25 ĩminí ímbátãḡá mádrĩ kí gãjó pírí úḡgbé

- 26 *ãzila* íjó mání uzájó ìmi drĩ gá rĩ *ã'íj*ó ku rĩ sĩ,
 íjó drĩ dó sĩ amú ìmi ìndú *ìsùlé* 'bo, ma dó áma ace ìmi
 gulé *gũgũ*,
 ú'dú *ũcõgõ* 'bã amújó a'déjé ìmi drĩ gá rĩ sĩ ma uja
 ìmi idelé ide ìdẽ;
 27 *lĩkĩ* *ãmbógó* la drĩ a'dé ìmi drĩ gá ìmi wũjé *ãlúkúkũ*
 áni,
ũcõgõ drĩ ìmi li cécé *Lõbìyõhá* áni,
 ú'dú *ũrĩ* *ãzila* *ũcõgõ* 'bã ìmi rujó rĩ sĩ,
 28 'dã 'bã *ũngúkú* gá ìmi dó amú áma umvelé wó má icó
 dó ìmi umvilé ku,
 ìmi dó áma ndrũ *ásí* pírí sĩ, wó ìmi icó dó áma *ìsùlé*
 ku.
 29 Ìminí ándrá *nĩtáná* gājó úmgbé
ãzila ìminí *Úpí* *ũrĩj*ó ku,
 30 ìminí *ìmbátáná* mádrĩ kí gājó úmgbé
ãzila íjó mání uzájó ìmi drĩ gá rĩ *ã'íj*ó ku rĩ sĩ,
 31 ìmi dó mụ *gẽrĩ* ìminí acíjé íjó *ũnzĩ* agá rĩ 'bã *sĩmvú*
'bĩlé rá
ãzila íjó *ũnzĩ* ìminí ngalé rĩ kí fi ìmi *mĩfĩ* gá trotro.
 32 Ijó 'dĩ sĩ 'bá azalépi aza-azâ rĩ kí *ũdrã* *ĩ'bã* kí *ũndũwã*
gājó úmgbé rĩ sĩ
ãzila íjó *ĩ'bã* kí *ũndũwã* gājó úmgbé rĩ la kí *fẽ* *ĩlĩkĩlé*
 nĩ;
 33 wó 'bá áma tị arelépi rá rĩ la u'a *ásí-ĩgbẽ* sĩ;
 íjó *ãzĩ* *ĩ'di* 'bã sĩ u'ájó *ũrĩ* sĩ la la adru 'dáyụ."

2

Uřõdrĩ *ìsùlé* *ũndũwã* sĩ rĩ

- 1 *Mã ngõpì*, *ídrĩ* íjó mádrĩ kí *ã'ĩ* rá
ãzila *ídrĩ* *ãzítáná* mádrĩ kí *tã* mba ìmi *ásí* gá rá,
 2 *bĩlé* 'bájó sĩ íjó *ũndũwã* drĩ arejó,

- āzila míní ásí fějó sī Ijó vājó,
 3 ídrī Ijó ífí vājó múké-múké rī a'í rá
 āzila ídrī ími ú'dúkó inga sī Ijó vāḡá a'Ijó,
 4 ídrī ī'di ndrŭ cécé míní sílīvā ndrŭjǒ rī áni
 āzila ídrī ī'di ndrŭ cécé máli zīlé zīzī rī ndrŭjǒ rī áni,
 5 'dā 'bā ũngúkú gá mi dó nīla ála Úpí Ādróná ũrī íngoní
 ru yā rī gá rá,
 āzila mi nītáná sī Úpí nījǒ rī įsú rá.
 6 Ā'dusīku Úpí la ũndūwá fě nī
 āzila tī la gá ũndūwā āzila vātáná la āfū nī.
 7 Ādróná la 'bá Ijó pīrī rī ngalépi rī fě alilé Ijó ũkpó rī kí
 agā sī,
 ī'di góbéré 'bá Ijó pīrī rī ngalépi rī 'badrī rú nī,
 8 ā'dusīku ī'di 'bá 'bá kí Ijó līlėpi pīrī-pīrī rī kí tā mba,
 āzila ī'di 'bá ā'ītáná trū rī kí tā mba nī.
 9 'Dā 'bā ũngúkú gá mi dó Ijó pīrī rī vā āzila Ijó linǒ pīrī
 rī nī rá,
 mi dó sī nī Ijó múké rī nga sī cé.
 10 Ijó 'dī sī mi dó sī acá ũndūwā rú
 āzila nītáná la dó sī míní āyīkō fě.
 11 Ijó amalé pīrī rī la ími tām̄ba
 āzila Ijó vāḡá la ími drī ce nī.
 12 Ūndūwā la ími pa 'bá ũnzí rī kí drī gá
 āzila 'bá Ijó jolėpi mŭlŭmbě sī rī kí drī gá.
 13 Ī'di ími pa 'bá gērī pīrī rī a'belėpi rá
 acīlėpi íni agá 'dī kí drī gá.
 14 Ī'di ími pa 'bá u'álėpi āyīkō sī Ijó ũnzí idėḡá sī
 āzila u'álėpi āyīkō sī Ijó ũnzí 'bá 'bā kí idélé rī kí sī rī
 kí drī gá.
 15 Ī'di ími pa 'bá gērī ī'badrī kí sī adrujǒ gǒ'dǒ ru rī kí drī
 gá,
 āzila 'bá úlėtáná ru rī kí drī gá.

- 16 Ûndũwã la vâ ími pa ùkú ãwũ 'bá ru
mífí áci íjó jolépi tì ùré sî 'dî kí sî,
17 ágó ì'didrî ìzõnzî sî rî a'belépi rá
ãzîla tì ícîma ándrá ì'di 'bã icîlé Ædróná drîlê gá rî
gãlépi úmgbé rî drî agá.
18 Æ'dusîku ídrî fi jó ì'didrî agá mi ací gẽrî ìmi agulépi drã
gá rî agã sî.
Míní mujó gẽrî ì'didrî agã sî rî la ími agũ ãngũ 'bã
drãlépi rá rî 'badrî gá.
19 'Bã ázî mujlépi ì'di rûlé ãgõlépi rá
ãzîla ídri 'bã gẽrî ìsûlépi rá la 'dá yu.
- 20 Ijó 'dî sî lẽ íbî ícétáná 'bã ídri múké 'dî 'badrî kí vú
ãzîla mí u'á ídri 'bã íjó mgbã rî idélépi rî drî sî,
21 ã'dusîku 'bã mgbã 'dî kí mu u'álé ãngũ drî gá 'dã
ãzîla 'bã íjó kóru rî kí mu acelé ala gá nî.
22 Wó 'bã ùnzî 'dî kí ála mu kí drolé ãngũ drî gá 'dã rá
ãzîla ála 'bã ùnzî rî kí unze ìndú trũ gbũ.

3

Ímbátáná fêlé Kãrîlê 'baní rî

- 1 Mâ ngópî, ími drî 'bã ãvî jõ ímbátáná mádrî kí sî ku,
wó ímba ãzítáná mádrî kí tã ími ásî gá,
2 ã'dusîku kí ími fê u'álé ídri rú ílí ãzo rú
ãzîla mi dó sî drîlêba ìsû.
3 Lẽ mí a'be 'bã lẽnjá kí íjó mgbã rî be ku;
mí umbé íjó 'dî kí ími imbe gá,
ímba íjó 'dî kí tã ími ásî gá.
4 'Dã 'bã ùngúkú gá mi lêtáná ãzîla rú múké ìsû
Ædrónã drîlê gá 'bã kí abe.
5 Í'bã ásî Úpî drî gá ími ásî pírî sî
ãzîla mí ãtî jõ mi ùndũwã mídrî drî gá ku;

- 6 mí ũrã ÚPÍ 'bã íjó ãzí pírí míní ngalé rĩ kí agá
ãzíla ĩ'di dó sĭ gĕrĭ mídrĭ kí 'bã adrujó alá ru.
- 7 Í'bã jō ími ũndũwã ambamba rĩ gá ku,
íru ÚPÍ 'i ãzíla mí idé jō íjó ũnzí ku.
- 8 'Dã 'bã ũngúkú gá ími uru 'bá la dó adru ĩvĭ ru
ãzíla ími ĩfákã kí dó sĭ adru ũkpó ru.
- 9 Ífĕ ÚPÍ ní málĭ mídrĭ kí 'bã ãzí kí,
ãkónã pírí mídrĭ ãfúlĕpi drĭdrĭ rĩ kí abe ãrútáná ru;
- 10 'dã 'bã ũngúkú gá ĩrá mídrĭ kí dó sĭ ga tré drĭ la kí dó sĭ
ayi vũ rŭ sĭ,
ãzíla kére mídrĭ kí dó sĭ ga wáyĭnĭ sĭ tré.
- 11 Mâ ngÓpĭ, ígã jō drĭrĭma ÚPÍ 'bã fĕlé míní ímbátáná ru
rĩ ku,
ígã jō úzáná ĩ'di 'bã uzájó ími drĭ gá ímbátáná ru rĩ
ku,
- 12 ã'dusĭku ÚPÍ la 'bá ĩ'di 'bã lĕlé rá rĩ co ímbátáná ru,
cécé átĕpĭ 'bã ngótĭ ĩ'di 'bã lĕlé rá rĩ ĩndŭ cojó
ímbátáná ru rĩ áni.
- 13 Drĭléba 'bá ũndũwã ĩsŭlépi rá
ãzíla 'bá íjó vãná ĩsŭlépi rá rĩ nĭ,
- 14 ã'dusĭku ũndũwã 'bã ũrŏdrĭ ãmbógó ru ãndânĭ ndĕ
sĭlĭvã rá
ãzíla ífĭ ĩ'di 'bã kalé rĩ ndĕ gólŭdĭ rá.
- 15 ũndũwã ĩ'di ũrŏdrĭ ru ãndânĭ ndĕ írã ãjĕ rú rĩ kí rá;
mí icó ĩ'di ũ'bĭlé ãko ãzí míní lĕlé la be ku.
- 16 ũndũwã la fĕ la mi u'á ídri rú ílí ãzo rú,
ĩ'di ími 'bã adrulé málĭ trũ ãzíla mi ãrútáná ĩsŭ rá.
- 17 Gĕrĭ ĩ'didrĭ kí 'bánĭ ãyĭkō
ãzíla ásĭ-ĭgbĕ fĕ.

- 18 Ûndũwā ĩ'di ife ídri fě̀lépi 'bá ĩ'di ị̀sùlépi rá rĩ 'ba ní rĩ
 ị̀;
 'bá ĩ'di amvulépi mgbemgbe rĩ kí dó drĩ̀lẹ̀ba ị̀sù rá.
- 19 Ûndũwā sī ÚPÍ 'bā ùnókú ị̀ndú ùkpó ru,
 ị̀jọ vānjá sī 'bā 'bũ kí āngũ ĩ'bā kí adrujọ rĩ gá;
 20 ùndũwā ĩ'didrĩ̀ sī fě̀ ị̀yí kírí rĩ 'baní agbélé angájọ vũ
 gálé
 āzıla fě̀ uzogó ní 'dijọ angájọ ùrú'bũ gá 'bũ gálé.
- 21 Mā ngọpi, ímba ị̀jọ ị̀njá pịri rĩ tā āzıla ị̀jọ amánjá mgbā
 rĩ be;
 lě ị̀jọ 'dĩ 'bā āvĩ kí ími drĩ̀ gá ku;
 22 kí ími fě̀ adrujọ ídri rú,
 āzıla adrujọ āyikō sī ídri mídrĩ̀ agá ílĩ āzo rú.
 23 'Dā 'bā ùngúkú gá mi dó ací gẹ̀rĩ mídrĩ̀ kí gāsĩ ùrĩ̀ kóru,
 āzıla ị̀jọ ùnzí ícọ́ dó sī ími pá sīlẹ̀ ku;
 24 míní ími la agá vũrú, mí ícọ́ idélé ùrĩ̀ sī ku;
 āzıla ù'dú míni kolé rĩ la adru ājí ambamba rú.
 25 Mí idé ùrĩ̀ sī ùcōgō ími ị̀sùlépi rũgbú
 cécé líkĩ a'délépi 'bá ùnzíkānā ngalépi rĩ drĩ̀ gá rĩ áni
 rĩ sī ku,
 26 ā'dusíku ÚPÍ la dó adru 'bá ími tāmbalépi rĩ 'i
 āzıla ĩ'di dó sī ími pá tā mba ícọ́ dó sī ru sīlẹ̀ ku.
 27 Lě mí uga mũkě 'bá āzĩ ní ku,
 ị̀jọ la 'bā ùkpó drĩ̀ adru ími drĩ̀ gá rĩ gá.
 28 Lě ị̀jọ mĩ jírání ní, “Mí amú drũsĩ̀ ma míní fě̀ la ị̀ndō
 íni la ku,”
 āko 'dā drĩ̀ adru mí be cí rĩ gá.
 29 Mí itú ị̀jọ ùnzí āzĩ mĩ jírání
 u'álépi mí be āzıla ásí tĩlẹ̀pi ími drĩ̀ gá rĩ ụ̀rụ̀'bá gá
 ku.
 30 Lě ítō 'bá ị̀jọ kóru

- 'dī sī idé íjọ́ ùnzí àzì ímí ọ̀rọ́ 'bá gá ku rú ku.
- ³¹ Mí idé àjà 'bá àgṓbṓ ambamba rī sī ku
jọku mí ùbī ī'di pámvú ku,
- ³² à'dusīku Úpí ngũ 'bá íjọ́ ùnzí ngalépi rī ùnzí,
wó ī'di tì icí 'bá íjọ́ pìrì rī ngalépi rī be.
- ³³ Úpí la lícọ́ 'bá íjọ́ ùnzí idélépi rī drì wā rá,
wó ī'di sũsú wi lícọ́ 'bá íjọ́ pìrì rī idélépi rī drì ní rá.
- ³⁴ Úpí la 'bá idemará ru rī kí ide ìdē
wó ī'di ásì ígbẹ̀ fẹ́ 'bá ru irilépi vǔrùlé rī nì.
- ³⁵ Bá ùndūwá ru rī la àrútáná ìsú,
wó 'bá azalépi aza-azà rī ní ī'di drìnzà fẹ́.

4

- Ọ̀rṓdrì Ùndūwá drì gá rī kī
- ¹ Mā ngọ́pìkà, ìmí are ímbátáná ìmí átépi 'bā sī ìmí imbájó
rī kī;
ī'bā ìmí bílẹ́ ala gá ìmí dó sī íjọ́ vā àzìla ífí la nǐ múké-
múké.
- ² Ímbátáná mání imbálé míní 'dī kí múké,
íjọ́ 'dī sī íja jō mi búlú gá ímbátáná 'dī agá rī sī ku.
- ³ Sáwā ándrá mání adrujọ́ ìmbíráná ru mǎ átépi be rī sī,
mání adrujọ́ mǎ àndrè 'bā ngọ́tìngá kílíngbí rī 'i rī sī,
- ⁴ má átépi la ándrá mání ímbátáná fẹ́ agá nǐ, ri ándrá
mání jọlé la, “Ímba íjọ́ mání jọlé míní 'dī kí tā pírí
ímí ásì gá;
ímba àzítáná mádrì kí tā àzìla mi dó sī adru ídri.
- ⁵ Índrũ ùndūwá, índrũ míní íjọ́ vǎnjá;
ímí drì 'bá àvì jō íjọ́ mádrì kí sī ku jọku mí uja tì íjọ́
la sī búlú gá ku.
- ⁶ Lě mí a'be jō ùndūwá ku, à'dusīku ī'di mọ́ ímí tā mbalé
nǐ;
ílě ī'di àzìla ī'di ímí tā mba rá.

- 7 Ùndūwá ɪ'di ʊrɔdrɪ ru, ɪjó 'dɪ sɪ lɛ mí ɪsú míní ɪ'di rá.
 ǺǺɛ la drɪ táni áko míní trũ adrujó rɪ kí 'du pírí rá tí,
 lɛ mí ɪsú míní ɪjó vǺǺá rá.
- 8 Ílɛ ùndūwá Ǻzɪla ɪ'di ími inga ʊrʊgá rá,
 ɪdrɪ ími ɪbɪ ɪ'di rʊ mgbemgbe, ɪ'di míní ǺrútǺǺá ají rá.
- 9 Ùndūwá la ími drɪ aku bɔngó ũniyambamba sɪ drɪkǺ
 umbéjó rɪ sɪ,
 Ǻzɪla ɪ'di ími ʊsʊ máwʊwá ũnɪ drɪ kí sɪ.”
- 10 MǺ ngɔpɪ, mí are drɪ, mí Ǻ'ɪ ɪjó mǺnɪ jolɛ míní rɪ 'i
 Ǻzɪla ílí míní adrujó ɪdri rɪ kí dó sɪ adru Ǻzo rú.
- 11 MǺ ímbá mi ùndūwá sɪ
 Ǻzɪla gɛrɪ pɪrɪ sɪ u'ájó rɪ sɪ 'bo.
- 12 Míní acɪ agá áko Ǻzɪ ícɔ ími pá sɪlɛ ku;
 Ǻzɪla míní cɛ agá ʊngʊlɛ sɪ mí ícɔ a'dɛlɛ ku.
- 13 Ímba ímbátǺǺá 'dɪ kí tǺ, mí a'be kí ku;
 ímba tǺ la múké-múkɛ, Ǻ'dusɪku ɪ'di ɪdri mídrɪ 'i.
- 14 MǺ acɪ gɛrɪ 'bǺ ũnzɪ rɪ 'badrɪ gǺ sɪ ku
 jɔku ɪtɪ pá gɛrɪ 'bǺ ɪjó ũnzɪ ngalɛpɪ rɪ drɪ gǺ ku.
- 15 MǺ ídɛ ɪjó ũnzɪ ku, mí ika mi ɪ'di rʊ ku;
 ɪgǺ ɪjó ũnzɪ ngalɛ sɪ Ǻzɪla mí apǺ ɪjó ũnzɪ sɪ apǺ-apǺ,
- 16 Ǻ'dusɪku 'bǺ ũnzɪ rɪ ícɔ kí ʊ'dú kolɛ ku kpere ɪ'bǺ kí ɪjó
 ũnzɪ ídɛ agǺ rá kǺ;
 ícɔ kí ʊ'dú 'belɛ ku kpere ɪ'bǺ kí 'bǺ adrǺ agǺ rá kǺ.
- 17 ɪjó ũnzɪ ídɛǺǺ ɪ'di ɪ'banɪ cɛcɛ ɪnǺ najó rɪ Ǻnɪ
 Ǻzɪla Ǻgɔbɪ ɪ'di cɛcɛ ɪ'banɪ wáyɪnɪ mvujó rɪ Ǻnɪ.
- 18 Gɛrɪ 'bǺ ǺlǺ rɪ 'badrɪ ɪ'di cɛcɛ ɪtʊ 'bǺ dɪzǺ Ǻngʊ jilɛpɪ
 ʊ'bʊtɪ sɪ rɪ Ǻnɪ,
 ɪ'di Ǻngʊ jɪ jǺ 'dǺ kpere ɪtʊ 'bǺ sɪ 'bǺ ko agǺ Ǻcɪ'birɪ-
 toto.
- 19 Wó gɛrɪ 'bǺ ũnzɪ rɪ 'badrɪ ɪ'di cɛcɛ múdɛ ɪnɪbɪrɪcɪcɪ rɪ
 Ǻnɪ;
 nɪ kí áko fɛlɛpɪ la kí a'dɛ vʊ gǺ rɪ Ǻ'du yǺ rɪ gǺ ku.

- 20 Mâ ngótî, í'bã ásí íjó mání jolé rĩ kí drĩ gá;
mí are íjó mání jolé rĩ kí múké-múké.
- 21 Ífě jō íjó 'dĩ 'bã äví kí míní ku,
ímba kí tã ími ásí gá;
- 22 ä'dusĩku kí ídri fě 'bá kí ïsúlépi rĩ 'banî
äzĩla kí 'bá uru' 'bá adrí rá.
- 23 Ijó 'dĩ kí agâ sĩ píri, ímba ími ásí tã,
ä'dusĩku í'di kídí ídri drî 'i.
- 24 Mí a'be ïnzō jorŋá cã;
íjō íjó mülumbě sĩ ku.
- 25 Índre ängũ ími drĩlé gá pĩri-pĩri,
mí uja ími tĩ búlú gá ku.
- 26 Gěrĩ míní acíjō rĩ 'bã adru íjó pĩri drî 'i
äzĩla íjó míní ngalé rĩ kí dó sĩ adru pĩri.
- 27 Lě mí uja mi íjó sĩ drĩ ändá gá jōku ïjĩ gá ku;
mí anzé ími pá íjó ünzi ágá rĩ sĩ rá.

5

'Bá bílé ïndú lijó äwũ sĩrĩ

- 1 Mâ ngópi, í'bã ásí ündüwã mádrî drĩ gá,
mí are drĩ íjó mádrî ündüwã drĩ 'dĩ kí sĩ ífí la väjó
múké-múké,
- 2 íjó 'dĩ sĩ mi dó sĩ nĩ ími tãmba sĩ cé,
äzĩla íjó pĩri míní jolé ími tĩ sĩ rĩ la dó sĩ íjó nĩŋá
mídrî í'da.
- 3 Ijó ũkú äwũ' 'bá ru miří äcí rĩ 'bã jolé rĩ ïlĩkĩlĩ ru cécé
änú áni
íjó í'di 'bã jolé rĩ ũré ru ndě ädu rá;
- 4 wó ïndúlé la ũjĩkĩrĩlĩlĩ ru cécé ílĩjĩ áni,
sĩ la ci äcí' 'bírítoto cécé ménéná sĩ ïrĩlé-ïrĩlé rĩ drĩ
áni.
- 5 Ídrĩ ací í'di vú gâ sĩ í'di ími agü drã gá;

āzila ī'di īmi drī se ĩnadrī gá.

6 Ūrā íjó gērī ídri drī drī gá ku;
ī'di abá gērī agá 'dâ, wó nī 'í āvī 'bo rī gá ku.

7 Ú'dí'da īmi are drī anzi mádrī,
īmi uja jō tī búlú gá íjó mání jolé īminí rī kí agá ku.

8 Īse īmi ūkú 'dī āni rī 'bā andre gá ku,
īmu kējítī ī'didrī gá āni rú ku,

9 drī adru īni ku īmi īmi rú kùlépi kùkù rī kí āvī rá
āzila īmi drā 'bā ūnzi rī kí drīlé gá ngótíná ru,

10 'bá āmíyóná ru rī kí dó mu máli īmidrī kí nalé nī,
āzila 'bá āzi la dó sī mu āko īminí íşulé rī kí 'dùlé ī'di
āni la rú.

11 Sávā īminí drājó rī sī īmi dó nu
āzila īmi uru 'bá kí íşú abe ukó rá.

12 Mi dó amú īmi zilé, “Bá rī, ágā ándrá mání ímbátáná sī
áma ímbájó rī úmgbé ājó yā!
Ágā ándrá áma itújó rī úmgbé ājó yā!

13 Má are ándrá ímbá 'bá mádrī kí tī ku,
jōku 'bá mání ímbátáná ímbálépi rī kí tī ku.

14 Má iza dó ma āni rú kpékpé rá,
'bá ru tralépi ū'bí rī kí drīdrínī gá.”

15 Lē ūkú mídrī 'bā ca míní rá,
ífē lētáná mídrī cúcu ī'dinī.

16 Lē mí adru cécé ĩyí dīlépi gērī agá sī
ūkú pírí 'bá kí sī ĩyí mvujó ala gá rī rú ku.

17 Lē 'bā adru míní á'dūsī,
mí ale ī'di 'bá āzi be ku.

18 Lē ūkú mídrī 'bā adru míní kídí drīléba drī rú,
mí u'á āyīkō sī ūkú míní ígbālē 'dī sī mi drī kārīlē rú
rī sī.

- 19 Ī'di ũniyamba rú mŭcé áni, lětánjá uyanâ kóru rĩ trũ cécé
 ĩndéřenâ áni,
 lě ĩbā ĩ'didrĭ 'bā fě míní āyĭkō sáwā pírí sĭ, lětánjá
 ĩ'didrĭ 'bā ru mi cí.
- 20 Mā ngópi, ũkú āwŭ'bá ru miří ácí rĩ la ími ru ā'du íjó
 sĭ yā?
 Mi ími ĩbĭ 'bā āzĭ 'bā ũkú rú ā'du íjó sĭ yā?
- 21 Ā'dusĭku Ūpĭ la íjó 'bā 'bā ngalé rĩ kí undré,
 āzĭla miří ĩ'didrĭ la āngŭ ĩ'di 'bā sĭ mujó rĩ kí undré
 pírí.
- 22 Ijó ũnzĭ 'bā ũnzĭ rĩ 'bā idélé rĩ la adru ĩ'diní ímbá ru;
 ĩbáká íjó ũnzĭ ĩ'didrĭ drĭ la ĩ'di vúnjá ru.
- 23 ĩ'di mu drālé ĩ'di 'bā ru tā mbajó ku rĩ sĭ,
 ĩ'di āvĭ rá, ā'dusĭku aza ĩ'didrĭ trěyĭ.

6

Bĭlé ĩndŭ ĩnjá

- 1 Mā ngópi ĩdrĭ āko āzĭ fě mĭ jĭránĭ ní gŭrā rú,
 ĩdrĭ vā drĭ tĭ sĭ ĩ'diní bánzá a'dŭjó;
- 2 údrĭ dó sĭ lě ími ru lélé íjó míní jolé rĩ sĭ,
 údrĭ ími ru íjó āfŭlépi ími tĭ gá rĩ sĭ rá,
- 3 'dā 'bā ũngúkú gá mā ngópi, mí idé íjó 'dĭ 'i, míní sĭ ími
 trŭjó,
 ā'dusĭku míní íjó ĩsŭjó mĭ jĭránĭ be rĩ sĭ:
- Ímu ími irilé jĭránĭ 'bā pálé gá
 ĩ'bā māmálá mĭ jĭránĭ drĭlé gá íjó la sĭ!
- 4 Lě ĩko ũ'dŭ ku,
 ífě ími miří 'bā ũpi kí ru ku.
- 5 Ípa mi cécé mŭcé 'bā ru palé 'bā mułépi dora gá rĩ drĭ gá
 rĩ áni,
 cécé ārĭnjá 'bā ru pajó 'bā ārĭnja kí ũrułépi ísékísé sĭ rĩ
 'bā drĭ gá rĩ áni.

- 6 Índre drī īyé kī, mi 'bá ūvú'bá ru rī;
 ĩndre drī gbíyā ī'bā kī āzī ngajó rī kī āzila mí adru
 ūndūwā rú kī āni!
- 7 Ī'bā āzī āmbógó ru,
 drīlẹ́ ru jòku úpí ru la 'dá yu,
- 8 wó kī ākónā tām̄ba ī'baní lómúre rú áyi sī rá
 āzila kī ākónā ī'badrī tra ílí sī áyi drī tējó.
- 9 Mi 'bá ūvú'bá ru 'dī, 'í lẹ́ ụ'dú kolé íngōpí yā?
 Mi angá ụ'dú gálé rī sī ǎ'du tú yā?
- 10 Ụ'dú kojó were, u'dejó ụ'dú sī,
 drī trajó were sī avíjọ rī sī,
- 11 lẹm̄ērī la amú ími drī gá cécé ụgụ'bá áni,
 āzila āko ākō la ími ra cécé ụgụ'bá ụsu trū rī áni.
- 12 'Bá āzī kọlị āzila ūnzí rī kī
 ací ngara íjọ ĩnzō rú rī irénjá trū,
- 13 kī 'bá bī mīfí sī, kī íjọ ūlū pá sī
 āzila tīndrímvánjá sī,
- 14 kī íjọ ūnzí itú kī ásí gá;
 sáwā pírí sī kī íjọ fẹ́ bá drīdrínjī gá.
- 15 Íjọ 'dī sī líkī la a'dé kī drī gá rụgbú n̄j́ńá kóru;
 ála kī ịlịkī rá āzila ícọ ásí 'bālẹ́ kī drī gá ku.
- 16 Āko āzī kī ázıyá mgbā rī gá
 ázīrī Ụpí 'bā ngǔlẹ́ ūnzí rī kī:
¹⁷ 'bá ǎfó ru rī kī,
 'bá ĩnzō jọlẹ́pí rī kī,
 'bá 'bá íjọ kóru rī kī ụ'dílẹ́pí rī kī,
¹⁸ 'bá íjọ ūnzí itúlẹ́pí kī ásí gá rī kī,
 'bá cẹlẹ́pí íjọ ūnzí gá mbělẹ́ rú rī kī,
¹⁹ bá sādíní rú íjọ vú nzelẹ́pí ĩnzō rú rī kī,
 āzila 'bá 'bá kī usúlẹ́pí rī kī.

- Bílẹ̀-ìndú línjā āwũ ìjọ sī rī
- 20 Mā ngòpì, ímba āzítánjā mí átépi 'bā fělé míní rī kí tā
āzila mí a'be jō ímbátánjā mí āndrē drī kí ku.
- 21 Ímba kí tā ími ásí gá jā 'dā;
ígí kí ími imbe gá.
- 22 Míní ací agá 'dā, kí ími tām̄ba;
míní ụ'dú ko agá kí ími andre tē;
míní angá agá ụ'dú gá, kí ími ímbá,
- 23 ā'dusiku āzítánjā 'dī kí míní cécé tálā áni,
ímbátánjā 'dī kí míní dīzā rú
ítútánjā āzila ímbátánjā ru
gērī ídri drī nī,
- 24 ìjọ 'dī kí ími tām̄ba ūkú ūnzí
āwũ 'bā ru ìdra ūré rī sī.
- 25 Ími ūlě 'bā āngā ì'di 'bā ūnī sī ku
jōku méléti ì'didri 'bā ịcúlépi ịcũ rī sī ku,
- 26 ā'dusiku ūkú mifí ací rī 'bā ājě lú mūkátí ífí ālu rī áni,
wó kojó 'bā āzí 'bā ūkú be rī la ími fě drālě rá.
- 27 'Bā āzí icólépi ací umvúlépi ì'di 'bā jújú gá
bōngó la 'bā sī icójó vejó ku la cí yā?
- 28 'Bā āzí icólépi acílépi acíkúlú drī gāsī
pá wọwọ ru pá la 'bā sī icójó vejó ku la cí yā?
- 29 ìjọ 'dī sī Ágọbị ru lalépi 'bā āzí 'bā ūkú sī rī la adru 'dī
'bā áni;
'bā āzí ūkú 'dī áni rī alólépi rá drīrima ịsúlépi ku la
'dá yu.
- 30 'Bā icó kí 'bā āko ũgũlépi rī 'bā ìjọ 'bālě ìrě rú ku
drī tání ũgũ agá la ābírí sī sī agajó tí.
- 31 Wó údrī ì'di ru rá, lě 'bā ūfě āko ì'di 'bā ũgũlé rī 'bā
ārígó tì pālě ázírí,
drī tání adru sī málí ì'di dríko gá rī kí 'dujọ tì la gá
pírí yā áni ìjọ āzí 'dáyú.

- 32 Wó ágóbí āwũ ngalépi 'bá āzĩ 'bã ũkú be rĩ 'bã ũndũwá
'dá yu;
'bá íjó 'dĩ áni rĩ idélépi rĩ rĩ'di ru vúná 'dĩ.
- 33 Ála rĩ'di co āzĩla drĩnzá fě rĩ'diní rá,
drĩnzá fělé rĩ'diní rĩ icó walé ku,
- 34 ā'dusĩku ājā la 'bá fě acalé ũmbā rú,
āzĩla rĩ'diní ārígó tị ũfě agá, icó ásí-ĩgbě i'dalé rĩ'diní
ku.
- 35 Rĩ'di ũfěnjá gā úmgbé; ũmbā rĩ'didrĩ sĩ
āzĩla icó āko fělé sĩ rĩ'di mịfĩ sajó rĩ ā'ílé ku āmbōgō la
drĩ táni adru íngōpí tí.

7

- Bílé-ĩndú linjá ũkú āwũ'bá ru mịfĩ ácí rĩ 'bã íjó sĩ rĩ
- 1 Mā ngōpị, ímba íjó mádrĩ kí tã
āzĩla ímba āzítáná 'dĩ kí tã ími ásí gá.
- 2 Ímba āzítáná mádrĩ kí tã, mi dó sĩ adru ídri;
ímba ímbátáná mádrĩ kí tã cécé ími mịfĩ ífí áni.
- 3 Mí umbé kí ími tĩndrĩmváná kí agá;
ísĩ kí ími ásí gá.
- 4 Íjọ ũndũwā ní, “Mí mā ámvōpị 'i,”
āzĩla íjó vānjá ní mí mā kāká mgbā rĩ.
- 5 Ũndũwā la ími tã mba ũkú āwũ'bá ru mịfĩ ácí rĩ sĩ;
angájó ũkú mịfĩ ácí rĩ 'bã tị ũré sĩ 'bá uléjọ rĩ gá.
- 6 Ụ'dú ālu mání āngũ andré agá
dẹrĩsā mádrĩ jó agá rĩ 'bã ílé gā sĩ,
- 7 andré kārĩlẹ āzĩ íjó nĩlẹpi ku la kī,
kí agá 'dāá andré kārĩlẹ āzĩ ũndũwā kóru la.
- 8 Kārĩlẹ 'dĩ la ilú agá gẹrĩ kónā rú ũkú āwũ'bá ru mịfĩ ácí
rĩ 'bã sĩ u'ájọ rĩ gā sĩ,

- ri mụlé gẹrĩ ãni rú ùkú mifí ãcí 'dã drị jó andre gá
rĩ gâ sị
- 9 ãndró sị ìtù 'bã 'de agá ãngũ 'bã mōnĩmōnĩ gá 'dĩ,
- 10 ùkú ǎwú 'bá ru 'dĩ amú drị ụfulé ì'di be,
sũ ru ùkú mifí ãcí rĩ ãni wó ásị la agá mülumbě ga
tré.
- 11 ì'di Ijó jọ rere drị ùnzĩ sị
ìndụ la ri ì'didrị lịcọ gá ku;
- 12 Sáwã ǎzị rĩ kí sị ì'di adru gẹrĩ 'bã kónã cí rĩ gá
ǎzị rĩ sị ì'di adru sù agá sị 'bá kí ùmbájó.
- 13 Amvu kǎrìlẹ 'dĩ kpǎrǎ
ǎzıla drĩnzá kóru jọ ì'diní:
- 14 “ǎndrũ ǎmba ùyō mání nalé rĩ 'bã tǎ rá,
má idé ídétáná ǎzıla mádrị lịcọ gálé ìzá cí.
- 15 Ijó 'dĩ bã sị mání ǎfũjọ sị drị ụfujọ mí be 'dĩ; ǎndrũ mi
rá ǎzıla má ịsù dó mi 'bo!
- 16 Má idé gbọlọ mádrị drị
sókã mifí níríná u'bélé gbětí ndú-ndú sị angálépi
Mịsírị gá rĩ sị.
- 17 Má ùyǎ gbọlọ mádrị ǎdu ǎjị ngũlépi vĩrĩ
umvelé mırǎ, ǎlõyĩ ǎzıla sínãmōnĩ rú rĩ sị 'bo.
- 18 Mí amú, ǎma dó sị mí be ǎyikō lětáná drị idé sị agajọ
kpere ǎ'bútị gá;
ǎma dó sị ǎma amvu mí be ǎyikō lětáná drị sị
- 19 ǎ'dusiku mâ ágô ì'di lịcọ gá 'dǎá 'dá yu;
mụ ǎcị ǎzo la gá.
- 20 'Dụ sílíngĩ bégĩ gá tré
ǎzıla ì'di 'bã ǎgōná la ụ'dụ 'dụ ǎzo rú.”
- 21 Ùkú 'dĩ ulé dó ì'di tị ùré sị
se dó kǎrìlẹ 'dĩ drị Ijó ǎfulépi ì'di tị gá ùré 'dĩ kí sị.
- 22 'De dó vú la gâ sị cọtị

cécé mónĩgõ 'bã mujó ãngũ sī ĩ'di lijó rĩ gá rĩ áni
 cécé mūcé 'bã 'dejó ímbá agá rĩ áni
 23 kpere 'é 'bã úgú la sō agá,
 cécé ārĩṅá 'bã ru afujó ímbá gá
 nĩṅá kóru rĩ áni, ĩ'di ĩ'di 'bã ídri ãvĩ rá.

- 24 Ijó 'dĩ sī mâ anzi, ĩmi are ma;
 ĩ'bã bĩlẹ́ ijó mání jolé rĩ arejọ múké-múké.
 25 Lě ĩmi ásí 'bã ja ru gẽrĩ ũkú 'dĩ áni rĩ drĩ kí agá ku
 joku ĩmu ũcẽ trũ ĩ'di vú gâ sī ku.
 26 Fě āgobì ũ'bí ĩlĩkĩ kí rá
 āzĩla 'bá ũ'bí kālāfe lalé ku la ũdrā kí rá.
 27 Jó ĩ'didrĩ ĩ'di gẽrĩ 'bá agulẹpi drā gá rĩ 'i
 āzĩla ĩ'di 'bá agũ ãngũ 'bá drālẹpi rá rĩ 'badrĩ gá.

8

Ūndũwā la 'bá kí umve

- 1 Mí are drĩ ũndũwā la umveṅá umve!
 Mí are drĩ nĩtáná inga vā ru ú'dúkọ!
 2 Ūndũwā tu pá ãngũ urugá gẽrĩ tị gá rĩ gá,
 gẽrĩ 'bã kí ru ícì agá tu dó sī pá 'dǎá.
 3 Tu pá kějítì 'bá pírì 'bã kí sī fijó táwũnĩ agá rĩ gá,
 rì uzálé ú'dúkọ uru gá sī:
 4 'Bá 'dĩ, “Ma bāsĩ ĩmi umve fô;
 Má inga áma ú'dúkọ sī 'bá pírì kí umvejọ.
 5 ĩmi 'bá ũrātáná were 'dĩ, ĩmi ũnĩ ijó lile piri rĩ 'i.
 ĩmi 'bá azalẹpi aza-azā 'dĩ lě ĩmi adru ásĩsĩṅá sī ijó
 vājọ rĩ trũ.
 6 ĩmi are! Ma ĩminí ijó ũkpó la kí jọ;
 Ma áma tị nzĩ sī ijó piri rĩ jójọ.
 7 Ma ijó mgbā rĩ jọ,
 ijó 'dĩ sī ángũ ijó ũnzí jọṅá áma tị sī rĩ ũnzí.

- 8 Ijọ pírí mání jọlé rī kí pìrì,
 íjọ āzì ālu ìnzò rú jòku úlétáná ru la ala gá yu.
- 9 Ijọ mádrì kí tondọlo 'bá íjọ mádrì kí vǎlépi rá rī nì,
 'Bá nǐtáná trū rī ní, kí pìrì.
- 10 Ípě ímbátáná mádrì 'i sílìvā kẹjì gá,
 ípě nǐtáná gólūdì alá ājẹ rú rī kẹjì gá,
- 11 ǎ'dusìku ùndūwā ndě ājẹ sī nǎlì ājẹ rú rī rá,
 āzìla āko āzì ỳ'bǐlẹ̀ rī'di be la yu.
- 12 “Ma, ùndūwā 'i, ma u'á āngū ālu gá íjọ lịjá múké rī be.
 Ánǐ ma nǐtáná kí ịsụ́ íjọ vānjá be íngólẹ̀ yā rī gá rá.
- 13 Úpí ỳrǐjọ rī rī'di íjọ ùnzí ngǔjọ rī 'i.
 Ángụ́ ǎfó kí ịpípíjá be ùnzí,
 āzìla ádrízā ùnzí kí íjọ jọlé ìnzò rú rī be ùnzí.
- 14 Ijọ amáná pìrì rī āzìla íjọ lịjá múké rī kí má āni;
 Ijọ vānjá āzìla ụkpō kí má āni.
- 15 'Bá kí ụpí na mâ sī,
 āzìla 'bá drǐlẹ̀ ru rī kí āzítáná pìrì rī kí 'bā mâ sī.
- 16 'Bá ụpí anzi ru rī kí 'bá kí drǐ ce múké la āzākoma mádrì
 sī,
 āzìla 'bá āmbogo rú rī kí íjọ lị múké la mâ sī.
- 17 Álẹ̀ 'bá pírí áma lẹ̀lẹ̀pi rī kí rá,
 āzìla 'bá áma ndrǐlẹ̀pi rī kí áma ịsụ́ rá.
- 18 Ma málì trū āzìla ārútáná trū,
 ma ími 'bā ụkpó ru āzìla drǐlẹ̀ba rú.
- 19 Fẹ̀táná mádrì ndě kí ùnì sī gólūdì alá ājẹ rú rī rá,
 ỳyá mádrì ndě sílìvā alá rī rá.
- 20 Ma acì gẹ̀rǐ íjọ pìrì alá rī drì agā sī,
 gẹ̀rǐ íjọ lịjọ pìrì rī drì agā sī.
- 21 Ma málì fẹ̀ 'bá áma lẹ̀lẹ̀pi rī 'banì
 āzìla jọ rī'badrì málì tǎmbajọ rī kí ga tré.

- 22 “Úpí 'bã ándrá ma ídu i'dónjá gá,
 'dĩ sī 'bã drī āko āzī kí ku.
- 23 Ú'bã ándrá ma ídu ɔrɔgá, angájó i'dónjá gá 'dã sī,
 angájó i'dónjá gá 'dĩ sī ẓnókú i'dó drī ku.
- 24 Útì ándrá má, 'dĩ sī mīrī kí drī 'dá yu,
 'dĩ sī kídí kí drī yu;
- 25 útì ma 'dĩ sī 'bé āmbogo rī tu kí drī pá āngū rī'badrī kí
 gá,
 'bé werená rī kí abe ku,
- 26 útì ma 'dĩ sī Ādróná 'bã drī ẓnókú jōku ámvú ala gá rī
 kí ku rú,
 āzila 'dĩ sī pútrú drī āngū drī gá 'dáyu.
- 27 Ma ándrá 'dãá cí rī'diní 'bũ 'bájó rī sī,
 rī'diní lōkókōrī kí 'bã agá ìyí kírí rī kí drī gá.
- 28 Ma ándrá 'dãá cí rī'diní ẓrú'bũ kí 'bájó ɔrɔgá,
 āzila rī'diní ìyí kírí rī kí ìndú ẓtì agá ũkpó ru.
- 29 Rī'diní lōkókōrī 'bã agá mīrī ní,
 ìjọ 'dĩ sī ìyí alì dó sī lōkókōrī 'bālè rī'diní rī ku,
 āzila rī'diní ẓnókú ìndú 'bájó rī si.
- 30 Ma ándrá 'bá rī'di búlú gá ālígó ru rī 'i.
 Má ándrá 'bá āyikō fēlépi rī'diní ú'dú pírí rī 'i,
 ma ú'dú pírí sī āyikō sī rī'di drīlẹ gá,
- 31 Ma ándrá āyikō sī ẓnókú rī'diní 'bālè rī sī,
 āzila ma vā āyikō sī 'bá 'bã ũri sī.
- 32 “Ìjọ 'dĩ sī, mâ anzì, ìmi are drī ma,
 'bá gērì mádrì kí tãmbalépi rī kí adru drīlẹba ru.
- 33 Ìmi are ímbátáná mádrì 'i āzila ìmi adru sī ùndūwā ru,
 lě ìgā jō rī'di ku fô.
- 34 'Bá áma tì arelépi rī,
 'bá áma mīfí agalépi mádrì kējítì gá ú'dú pírí rī,
 áma tēlépi mádrì kējítì gá rī rī'di drīlẹba rú.

- 35 'Bá áma ṣṣúlépi rī rī'di ídri ṣṣú,
 āzila Úpí la u'á rī'diní āyíkō sī.
 36 Wó 'bá áma ṣṣúlépi ku rī adrá ru céní;
 'Bá pírí áma ngǔlépi ūnzí rī lě kí drā.”

9

Ūndūwā kí ānī ākō be

- 1 Ūndūwā sị rī'di 'bā jó 'bo,
 usú jó 'bā ídíná kí ázîrî.
 2 Lì ízá āzila usa rī'di 'bā wáyînrî rá;
 idé ākónā ũmũ drî kí méjā drî gá 'bo.
 3 Pě izonzi rī'didrî āzî gá rī kí tî, āzila umve 'bá kí
 angájó āngū ɔrɔgá āndānrî táwũnrî drî kí agá.
 4 “'Bá pírí Ijọ nīlépi uya sī ku rī 'bā amú kí 'dô!”
 Í'di jọ la 'bá nīlépi Ijọ uya sī ku rī 'baní,
 5 “Ími amú ākónā mádrî nalé,
 āzila imvụ wáyînrî mání usalé 'bo 'dī 'i.
 6 Ími a'be gērî ími ānī ānī ākō drî 'dī kí āzila ími dó sī adru
 ídri;
 ími ací gērî Ijọ vāṅá drî 'a gā sī.”
 7 'Bá 'bá idemará ru rī itúlépi rī la ú'dáná umve rī'di ɔrɔ'vá
 gá,
 'Bá uzalépi 'bá ūnzí rī drî gá rī la adráná ndrũ.
 8 Mí uzá 'bá idemará ru rī drî gá ku, jō íni ku rī'di ími ngũ
 ūnzí;
 mí uzá 'bá ūndūwā rú rī drî gá āzila rī'di ími lě rá.
 9 Mí imbá 'bá ūndūwā rú rī āzila ūndūwā rī'didrî la zo drî
 gá,
 mí imbá 'bá alá rī, rī'di Ijọ nī rá āzila rī'di trũ mụ drî
 gá.
 10 Úpí ũrîjọ rī rī'di ūndūwā 'bā i'dóná;

- āzila n̄tánjá Ādrónjá Ālá rī n̄jój rī ī'di íjój vānjá.
- 11 Má r̄u sī ū'dú mídr̄i kí adru ū'bí ru,
āzila ílí mídr̄i míní adrujój ídri rī kí ru ĩdr̄i dr̄i gá.
- 12 Ídr̄i adru ūndūwā rú ūndūwā mídr̄i la ími ūfē rá;
ídr̄i adru idemará ru ími vúnjá la dr̄i cī nī.
- 13 Ūkú ūndūwā kóru rī la uzá rere;
ī'di ĩnz̄itánjá kóru āzila n̄i íjój ku.
- 14 Ī'di ri jój ī'didr̄i 'bā kēj̄it̄i gá,
jōku ī'di ri úmvúke āngū ur̄ugá āndānī táwūn̄i dr̄i
gá,
- 15 'bá al̄ilēpi gēr̄i gā sī rī kí umve jój,
'bá m̄ulēpi āzī ī'badr̄i kí n̄ganjá gá rī kī trū.
- 16 “Bá pírí íjój n̄lēpi ku rī 'bā am̄i kí 'dō!”
ī'di jō la 'bā n̄lēpi íjój uya sī ku rī 'baní,
- 17 “Īyī ūgūl̄é ūgū rī ĩl̄ik̄l̄i ru,
āzila íná nalé ūnī-ūnī ru rī ī'di āj̄i-ambamba rú!”
- 18 Wó n̄i kí íjój āzī 'bá dr̄alēpi rá rī kí 'dā gá 'dāá cí rī gá ku,
'bā ī'di 'bā umvenjá ā'īlēpi rá rī fi kí mgbi ĩnadr̄i agá
'bo.

10

Ijó U'bénjá Sūlūmánī dr̄i kī

- 1 'Dī kí íjój Sūlūmánī 'bā u'bélé rī kī:
Ngót̄ínjá ūndūwā rú rī la átép̄i ní āyikō fē,
wó ngót̄ínjá azalēpi aza-azā rī la āndrē ní ūcōgō fē.
- 2 Málī ĩs̄ul̄é gēr̄i ūnzí sī rī 'bā ūr̄ōdr̄i 'dá yu,
wó íjój mgbā rī la 'bá pa drā agá nī.
- 3 Úpí a'be 'bá ālá rī f̄ul̄é āb̄írí ní ku,
wó ī'di 'bá ūnzí rī 'baní íjój kí l̄ēlé rī kí uga úmgbé.
- 4 'Bá dr̄i alólēpi ku rī la acá lēm̄ērī,
wó 'bá ru dr̄i alólēpi aló-álō rī la adru málī trū.
- 5 Ngót̄ínjá ūndūwā rú rī la ākónā ūkūnā ílí sī,

wó ngóṭíná ú'dú kolépi sáwā ākónā ũkūnājó rī sī rī
ī'di ngóṭíná drīnzá ajílépi rī.

- 6 'Bá múké rī kí drīlẹba ịsú rá,
wó 'bá ũnzí rī la ũmbā zī ī'di 'bā ásí gá.
- 7 'Bá múké rī íjó igájó rī ī'di drīlẹba rú,
wó 'bá ũnzí rī kí íjó la āvī gbō rú.
- 8 'Bá ũndūwā rú rī la āzítáná ā'ī ī'di 'bā ásísíná gá rá,
wó 'bá azalépi aza-azâ rī la líkī drī ị.
- 9 'Bá íjó pịrị rī ngalépi rī la ací ũrī kóru,
wó 'bá íjó pịrị rī ngalépi ku rī íjó la ī'di ịsú rá.
- 10 'Bá 'bá bīlépi íjó ũnzí sī mịfí sī rī la cāndí ají,
wó 'bá íjó ũnzí a'dálépi rī la ásí-ịgbẹ ají.
- 11 'Bá múké rī tị gá íjó ídri fēlépi rī la āfū nī,
wó 'bá ũnzí rī 'bā tị la ũmbā a'bó cí.
- 12 'Bá ngǔjọ rī la āwāṅá ají,
wó lētáná la ũnzīkānā pírí kí drī kǔ cí.
- 13 'Bá íjó nīlépi cé rī tị gá ála ũndūwā ịsú,
wó 'bá íjó nīlépi ku rī ála ịndụ la co rá.
- 14 'Bá ũndūwā rú rī la íjó nīṅá tā mba rá,
wó 'bá azalépi aza-azâ rī la líkī umve ī'di 'bā tị sī.
- 15 'Bá kápa trū rī la ru ũgōró ātī ī'di 'bā málí kī sī,
wó 'bá lēmērí rī la drā lēmērí sī.
- 16 Ūyá 'bá ālá rī 'badrị la ī'baní ídri ají,
wó ũyá 'bá ũnzí rī 'badrị la ī'baní drīrịma ají.
- 17 'Bá ímbátáná ā'ílépi rī la mụ gērī ídri drị gá,
wó 'bá ímbátáná lēlépi ku rī la 'bá kí drī 'de bụlụ gá.
- 18 'Bá ngǔtáná zīlépi ī'di tị sī cí rī ī'di ịnzó'bá,
āzila 'bá káláná ujílépi rī ī'di 'bá azalépi aza-azâ la.
- 19 Íjó jọlé ambamba rī agá íjó ũnzí ịcē ku,
wó 'bá ũndūwā rú rī la ịyāṅá tú.
- 20 'Bá ũndūwā rú rī 'bā íjó jọṅá sílívā ālá rī áni,
wó 'bá ũnzí rī 'bā ásí gá íjó kí ífí kóru.

- 21 'Bá ālá rī 'bā Ijọ la 'bá ũ'bí kí ásí imbá,
wó 'bá azalépi aza-azâ rī la ru 'dì 'dì 'bā ānì ākō sī.
- 22 Sũsũ Úpí 'bā wilé rī la míní málí ají,
āzila ũ'bā cāndí drī la gá ku.
- 23 'Bá azalépi aza-azâ rī la u'á āyikō sī Ijọ ũnzí rī nganà sī,
wó ũndūwā la āyikō fē 'bá Ijọ vālépi rá rī nī.
- 24 Ijọ bá ālá rī 'bā lēlé rī ála fē la 'dì 'dì rá,
wó Ijọ 'bá ũnzí rī 'bā sī idéjọ ũrī sī rī la 'dì ru rá.
- 25 Ālúkúkú drī li, 'dì 'bá ũnzí rī kí we ĩndí,
wó 'bá ālá rī kí pá tu ũkpó ru jā 'dâ.
- 26 Í'bā 'bá ũvú rī míní āzì ngalé ku,
'dì cécé wáyĩnì ũká rī 'bā 'bá sí anújọ jòku ācíkā 'bā
'bá fujọ rī áni.
- 27 Úpí ũrījọ rī la 'bá 'bā adrujọ ídri rú ílí āzo rú,
wó 'bá ũnzí rī kí ála kí ílí lí ālínà ru.
- 28 Ásí tīnà 'bá múké rī drī la āyikō ají,
wó ásí tīnà 'bá ũnzí rī drī la adru āzì kóru.
- 29 Úpí la 'bá ālá rī kí tā mba nī,
wó 'dì 'bá Ijọ ũnzí idelépi rī kí ĩlìkì rá.
- 30 Ícọ 'bá ālá rī kí drolé āngū 'bādrī agá rī sī ku,
wó 'bá ũnzí rī icọ kí acelé āngū drī gá 'dâ ku.
- 31 'Bá ālá rī kí Ijọ jọ ũndūwā sī,
wó 'dì Ijọ ũnzí jọlépi rī ála drī la atrì cí.
- 32 'Bá ālá rī kí Ijọ múké rī kí jọ,
wó 'bá ũnzí rī kí tì la ĩnzò jọ.

11

- 1 Úpí ngũ kílò ĩnzò rú sī āko kí ũ'bǐjọ rī ũnzí,
wó 'dì u'á āyikō sī la kílò múké sī āko kí ũ'bǐjọ rī sī.
- 2 Āfó la 'bá drī gá drīnzá ají,
wó 'bá ru irilépi vǔrúlé rī ũndūwā rú.
- 3 Ijọ pìrì rī la 'bá múké rī tā mba rá,

- wó 'bá ũnzí rĩ kí ãlĩkĩ íjó ũnzí ĩ'bā kí ngalé rĩ kí sĩ rá.
- 4 Málĩ ko 'bá āzā ụ'dụ ũmbā drĩ sĩ ku,
wó íjó alá rĩ la 'bá pa drā sị gá rá.
- 5 Íjó mgbā rĩ la 'bá alá rĩ kí drĩ 'de pịrị nĩ,
wó 'bá ũnzí rĩ kí, íjó ũnzí ĩ'badrĩ la kí ịsị vữrụ.
- 6 Íjó mgbā rĩ la 'bá alá rĩ kí pa nĩ,
wó íjó ũnzí 'bá ũnzí rĩ 'bā kí lėlé rĩ la kí rụ nĩ.
- 7 'Bá ũnzí rĩ drĩ drā 'bo, íjó ĩ'di 'bā ásị 'bājó rĩ la drā ĩndĩ,
ásị ĩ'diní tĩlẹ ũkpō ĩ'didrĩ drĩ gá rĩ la adru āzị kóru.
- 8 'Bá alá rĩ ala ĩ'di pa íjó ĩ'di ịsụlẹpi rĩ agá rá,
āzila íjó ĩ'di ịsụlẹpi rĩ la uja a'délé 'bá ũnzí rĩ drĩ gá.
- 9 'Bá Ādróná 'bā íjó a'ĩlẹpi ku rĩ kí jírání ĩ'badrĩ kí iza íjó
āfụlẹpi kí tị gá rĩ sị,
wó nĩtáná sị 'bá alá rĩ kí ru pá rá.
- 10 'Bá alá rĩ 'bā málĩ drĩ kí tutũ táwũnĩ agá āyikō la adru
cí,
'bá ũnzí rĩ drĩ kí ãlĩkĩ; 'bá kí uzá āyikō sị.
- 11 Sũsụ 'bá alá rĩ 'baní wilé íjó pịrị sị rĩ sị táwũnĩ rụ la
ru inga ụrụgá,
wó íjó 'bá ũnzí rĩ 'bā kí jọlé rĩ sị táwũnĩ la andi rá.
- 12 'Bá ĩ'di 'bā jírání idélẹpi rĩ la aza-āzā,
wó 'bá íjó vālẹpi rá rĩ la ĩyānā tú.
- 13 'Bá 'bá rụ jọlẹpi rĩ la íjó jọlé ũnĩ rĩ kí lū rá,
wó 'bá íjó mgbā trũ rĩ la íjó ũnĩ rĩ tā mba rá.
- 14 Drĩlẹ 'bá drĩ celẹpi pịrị rĩ kí kóru sụrụ la a'dé a'dé,
wó 'bá íjó amálẹpi rĩ drĩ kí adru ũ'bí ru, patáná cí.
- 15 'Bá pá tulẹpi sādínĩ rú āmíyóná ní sị dẹnō a'dújó rĩ la
drĩcị rá,
wó 'bá gālẹpi la úmgbé rĩ la adru múké.
- 16 Ūkú ásị ịgbé rĩ la ĩnzítáná ịsụ,
wó 'bá āzị ngalẹpi ũkpó sị rĩ la málĩ ịsụ áyụ.
- 17 'Bá ásị ịgbé rĩ la mūkē idé ĩ'di 'bā mgbā rĩ nĩ,

- wó 'bá ásí ãcí rĩ la cāndí ají ĩ'di drĩ gá.
- 18 'Bá ũnzí rĩ la ũyá ĩnzō drĩ ịsụ,
wó 'bá ịjọ mgbā rĩ idélépi rĩ la ũyá ịjọ mgbā drĩ ịsụ.
- 19 'Bá pá tulépi ịjọ mgbā rĩ drĩ gá rĩ la ídri ịsụ,
wó 'bá ịjọ ũnzí ngalépi rĩ la drā rá.
- 20 Úpí ngũ 'bá ásí ũnzí rĩ kí ũnzí,
wó ĩ'di u'á āyĩkō sĩ la 'bá acílépi ịjọ múké agá rĩ kī sĩ.
- 21 'Bá ịjọ ũnzí idélépi rĩ 'baní ála drĩrĩma fẽ āndá-āndá ru,
wó 'bá alá rĩ kí ací drĩlémgbọ sĩ.
- 22 Ūkú ũniyambamba ịjọ nĩlépi ku rĩ,
ĩ'di cécé fōrĩfōrĩngá gólúdĩ rú gĩlé ĩzōgó ũmvu gá rĩ áni.
- 23 Ijó 'bá alá rĩ 'bā kí lělé rĩ la ukó mūkē sĩ,
wó ịjọ 'bá ũnzí rĩ 'bā kí sĩ ásí tĩjọ rĩ ĩ'di lú ũmbā
á'dũsĩ.
- 24 'Bá āzĩ kí āko fẽ ịsálị ĩndrā kọlị āzĩla málĩ ĩ'badrĩ kí
tutũ,
wó 'bá āzĩ rĩ kí ĩndrā rú, kí dó sĩ acá lēměrí.
- 25 'Bá āko fělépi ĩndrā kọlị rĩ 'bā málĩ kí tutũ,
'bá 'bá kí āzā kolépi rĩ ála vā ĩ'di āzā ko rá.
- 26 'Bá kí 'bá ānā tāmbalépi sĩ ājẹ ụrụgá rĩ tějọ rĩ wā rá,
wó kí sũsụ wi 'bá ụzilépi la sáwā ĩ'baní lějọ la rĩ sĩ rĩ
nĩ.
- 27 Ídrĩ mūkē ndrũ mi ịsụ la rá,
wó ídrĩ ịjọ ũnzí ndrũ, mi ĩ'di ịsụ rá.
- 28 'Bá ásí 'bālépi málĩ drĩ gá rĩ la a'dé rá,
wó 'bá alá rĩ kí zo cécé ịbịbị dụnlépi kpācĩ áyi sĩ rĩ áni.
- 29 'Bá cāndí ajilépi 'bá ĩ'didrĩ kogá rĩ 'baní rĩ ịsụ āko āzĩ
āwítā ru la ku,
'bá azalépi aza-azā rĩ la adru ātí'bó 'bá ũndũwá trũ rĩ
āni.
- 30 Ijó 'bá alá rĩ 'bā ngalé rĩ la 'bá kí ídri uja
āzĩla 'bá 'bá kí ídri palépi rĩ ĩ'di ũndũwā rú.
- 31 Údrĩ 'bá alá rĩ kí ũfẽ ụnókụ drĩ ga 'dā rá,

ã'du la dó ru idé 'bá ũnzí rĩ 'ba rú nĩ yã?

12

- 1 'Bá ímbátáná lělépi rĩ lě nĩtáná rá,
wó 'bá ru lělépi itúlépi ku rĩ la aza-ãzã.
- 2 'Bá múké rĩ la ásí ịgbẹ ịsú Úpí drí,
wó ỉ'di ịjọ ị 'bá ũnzí rĩ drĩ gá rá.
- 3 Ijó ũnzí fě 'bání pá tuńá pịrị la ku,
wó 'bá ălá rĩ la pá tu ụkpó ru.
- 4 Ūkú ádrízã múké rĩ la ágô ní ărútáná ají,
wó ụkú drĩnzá fělépi ágô ní rĩ ỉ'di cécé ăyanĩ ágô 'bã
ifã 'bã sĩ asújó rĩ áni.
- 5 Ijó 'bá ălá rĩ 'bã itulé rĩ kí pịrị,
wó ịjọ 'bá ũnzí rĩ 'bã kí amálé rĩ kí ịjọ 'bá uléjọ rĩ kĩ.
- 6 Ijó 'bá ũnzí rĩ drĩ ỉ'di 'bá 'dijọ,
wó 'bá pịrị rĩ 'bã ịjọ la 'bá ídri pa rá.
- 7 'Bá ũnzí rĩ kí drã rá ăzıla kí ăvĩ rá,
wó 'bá ălá rĩ kí pá tu ụkpó ru.
- 8 Ăla 'bá ịcú ụndūwã ỉ'didrĩ sĩ,
wó 'bá azalépi aza-azã rĩ ála ỉ'di ide ỉdě.
- 9 'Bá ịnzĩlé ku ăzĩ ỉ'didrĩ kí ngalépi cénĩ rĩ múké,
ndě 'bá ru 'bãlépi ămbógó ru ína kóru rĩ rá.
- 10 'Bá múké rĩ kí ănăkpá ỉ'badrĩ kí tãmbalépi mbã mbã rĩ
kĩ,
wó 'bá ũnzí rĩ kí ásí la adru ỉ'banĩ ăcí-ăcí.
- 11 'Bá ăzĩ ngalépi ỉ'didrĩ ămvú agá ásí pírí sĩ rĩ la adru
ăkónã trũ wěwě rú,
wó 'bá ăzĩ ỉfí kóru rĩ ngalépi rĩ la aza ăzã.
- 12 'Bá ũnzí rĩ kí ăko 'bá ụgú 'bá ru rĩ 'bã kí ụgũlé rĩ kí vı ta,
wó 'bá ălá rĩ kí pá tu ụkpó ru.
- 13 'Bá ũnzí rĩ kí gbã mătégô gá ịjọ ũnzí ỉ'banĩ jọlé rĩ kí sĩ,
wó 'bá ălá rĩ kí ru pa ịjọ ũnzí agá rá.
- 14 Ijó ăfũlépi ími tị gá múké rĩ la míní ữrõdrĩ ají,

- āzila āzì ngalé ũkpó sī rī la ũrõdrî ají rá.
 15 Ijó 'bá azalépi aza-azâ rī drî kí adru ī'di mīfí gá pìrì,
 wó 'bá ũndūwā rú rī la Ijó jolé ī'diní ímbátáná rū rī
 are rá.
 16 'Bá azalépi aza-azâ rī la ũmbā ī'didrî ī'da cõtí,
 wó 'bá ũndūwā rú rī la īyāñā tútú údrī tání ī'di u'dá
 rī gá.
 17 Sādínī pìrì rī la Ijó mgbā rī jọ,
 wó sādínī pìrì ku rī la ìnzō jọ.
 18 Ijó 'a ũrālè ku rī la 'bá sō kārũ cécé ménéná áni,
 wó Ijó 'bá ũndūwā rú rī 'bā jolé rī la 'bá adrí rá.
 19 Ijó mgbā rī la u'á jã 'dâ,
 wó ìnzō la āsī ũtrú ru.
 20 'Bá Ijó ũnzí itúlépi rī 'bā ásí gá mülumbě cí,
 wó 'bá ásí ìgbě ajílépi rī 'baní āyīkō cí.
 21 Ijó ũnzí icó a'délé 'bá ālá rī kí drī gá ku,
 wó Ijó 'bá ũnzí rī 'badrî 'bā ngá lú ũcōgō.
 22 Úpí ngũ 'bá ìnzō jolépi rī ũnzí,
 wó ī'di u'á āyīkō sī la 'bá Ijó mgbā jolépi rī sī.
 23 'Bá ũndūwā rú rī icé kí ru ũndūwā ī'badrî sī ku,
 wó 'bá azalépi aza-azâ rī kí aza ī'badrî ī'da tondọlọ.
 24 'Bá āzì ngalépi ũkpó sī rī la adru drīlẹ ru,
 wó 'bá ũvú rī la adru ātí'bó ru.
 25 Ásí umvúná la fè āyīkō la adru 'bá ásí gá 'dáyù,
 wó Ijó jọhá ásí ìgbě sī rī la 'bá ásí gá āyīkō ají rá.
 26 'Bá ālá rī la ī'di 'bā wõrî tā mba rá,
 wó gẽrî 'bá ũnzí rī drî la kí agù wõrî be búlú gá.
 27 'Bá ũvú rī icó ízá ī'di 'bā rùlé rī a'dílẹ ku,
 wó 'bá ũndūwā rú āzì ngalépi ũkpō sī rī la adru málí
 trū.
 28 Gẽrî 'bá ālá rī 'badrî gá ídri cí,
 āzila gẽrî 'dā agá drā 'dá yù.

13

- ¹ Ngóṭíṅá ùndūwā trū rī la átépĩ 'bā ímbátáná are rá.
Wó ngóṭíṅá drĩ ùnzí rī are íjó sī uzájó ɾ'di drĩ gá rī ku.
- ² 'Bá la áko múké rī ịsụ nále íjó múké áfùlépi ɾ'di 'bā tị gá rī sī,
wó 'bá mǔlǔmbě rú rī kí ásị gá íjó ùmbā rú rī la uvá gbǔlá-gbǔlá nī.
- ³ 'Bá ru tị tā mbalépi rá rī la ru ídri tām̄ba,
wó 'bá íjó jọlépi pépé rī la ru drĩ gá líkĩ ají.
- ⁴ Ūvú'bá drĩ táni ásị 'bā sī áko ịsụjọ íngöpí rá tí icó ku,
wó 'bá ázị ngalépi ùkpó sī rī la áko pírí ɾ'di 'bā lèlè rī kí ịsụ rá.
- ⁵ 'Bá alá rī ngǔ kí ìnzō ùnzí,
wó 'bá ùnzí rī kí drĩnzá ají.
- ⁶ Íjó mgbā rī la 'bá múké rī 'bā tām̄ba nī,
wó ùnzikānā la 'bá íjó ùnzí ngalépi rī gū mgbū vū gá.
- ⁷ 'Bá ázị kí ru 'bā kí málí trū wó íni 'dĩ kí lēmērí kpōwó-kpōwó,
Ázị rī kí ru 'bā ìyi lēmērí, wó íni 'dĩ kí kúréní.
- ⁸ 'Bá málí trū rī kí séndě ayú sī ru ídri pajó,
wó 'bá ázị ịgbé 'bá lēmērí rī 'bá ásị ku.
- ⁹ 'Bá alá rī la dĩ cécé dĩzā āngū invépi tará-tará rī áni,
wó 'bá ùnzí rī kí cécé tārā anúlépi rá rī 'bā áni.
- ¹⁰ Áfó la alá ají,
wó 'bá ímbátáná ǎ'ílépi rá rī kí adru ùndūwā rú.
- ¹¹ Málí ịsụlé gērĩ ùnzí sī rī la ǎvĩ gbōrú,
wó 'bá málí ɾ'didrĩ kí ǔtĩlépi were-were rī 'bá málí kí zo zō.
- ¹² Íjó míní ásị tĩjó rī drĩ ru idé ku ɾ'di ími ásị fě acalé ǎyánĩ rú,
wó íjó míní ásị tĩjó rī drĩ ru idé rá ɾ'di ími ásị fě acalé ǎyikō sī.

- 13 Ídrĩ ímbátáná ide idê mi íjó ndrũ,
wó 'bá ázítáná tãmbalépi rĩ la ũrõdrĩ la ịsú rá.
- 14 Ímbátáná 'bá ùndũwā rú rĩ 'bā fělé rĩ ĩ'di kídí ídri drĩ 'l,
ĩ'di 'bá pa ímbá drā drĩ agá.
- 15 'Bá ùndũwā rú rĩ la ĩnzĩtáná ịsú rá,
wó 'bá ùndũwā kóru rĩ la ĩlĩkĩ rá.
- 16 'Bá ùndũwā rú rĩ la íjó 'a ũrā rāká ĩ'di idé la ĩndõ,
wó 'bá azalépi aza-azâ rĩ la ĩ'di 'bā aza 'da.
- 17 'Bá íjó ùnzí ujílépi rĩ la a'dé íjó ùcõgõ rú rĩ agá rá,
wó 'bá íjó pịrị rĩ ujílépi rĩ la 'bá adrí.
- 18 'Bá ímbátáná lělépi ku rĩ la adru lēmērí ázĩla ĩ'di drĩnzá
ịsú,
wó 'bá ímbátáná sĩ ĩ'di itújó rĩ ā'ĩlépi rá rĩ la ārútáná
ịsú rá.
- 19 Íjó ími ásí 'bā lělé rĩ ịsújó rá rĩ la āyĩkõ fě ími úríndí
ní,
wó 'bá azalépi aza-azâ rĩ lě kí íjó ùnzí a'belé ku.
- 20 'Bá acílépi 'bá ùndũwā rú rĩ be rĩ la adru ùndũwā rú,
wó 'bá wõrĩ rụlépi 'bá azalépi aza-azâ rĩ be rĩ la íjó
ùnzí ají ĩ'di drĩ gá rá.
- 21 Drĩlẹ ùnzí la 'bá ùnzí rĩ vú adro,
wó 'bá alá rĩ la ũrõdrĩ ru málí ịsú.
- 22 'Bá múké rĩ la anzị ĩ'didrĩ 'bā anzị 'baní āwítā a'be,
wó 'bá ùnzí rĩ 'bā málí kí ála kí tãmba 'bá alá rĩ 'baní.
- 23 'Bá lēmērí rĩ drĩ ámvú gá ākónā la ka rōnzõ,
wó íjó lịlẹ pịrị ku rĩ sĩ 'bá ùnzí rĩ la ākónā 'dĩ kí 'dụ
rá.
- 24 'Bá ngótĩnā ĩ'didrĩ ĩndú colépi kẹlĩká sĩ ku rĩ lě ĩ'di ku,
wó 'bá ngótĩnā ĩ'didrĩ lělépi rá rĩ la ĩ'di co ímbátáná
ru rá.
- 25 'Bá alá rĩ 'baní ākónā la ca rá,
wó 'bá ùnzí rĩ 'bā 'a la adru ābírị ru.

14

- 1 Ūkú ùndūwá ru rĩ la ī'di 'bā lícọ sị rá,
wó ūkú azalépi aza-azâ rĩ la lícọ ī'didrî andi ī'di 'bā
drí sī.
- 2 'Bá Ijọ pìrì rĩ ngalépi rĩ la Úpí ùrĩ rá,
wó 'bá ùnzīkānā ngalépi rĩ la Úpí Àdrónḡ 'bā ápārākā
rú.
- 3 'Bá azalépi aza-azâ Ijọ jọlépi tì pépé sī áfó sī rĩ la kẹlìká
umve ī'di ùngúkú gá,
wó 'bá ùndūwá rú rĩ 'bā īdra la ī'di tām̄ba rá.
- 4 Lícọ mọ̀nḡgọ́ ámvú sọlépi rĩ kóru rĩ gá àkónā la adru ìrá
gá yu,
wó 'bá mọ̀nḡgọ́ ámvú sọlépi rĩ trū rĩ drí àkónā la āfū
ḡānā.
- 5 Sādíní pìrì rĩ álí ìnzō ku,
wó sādíní ìnzó'bá rĩ la ìnzō jọ kpěté kpěté.
- 6 'Bá áfó trū rĩ la ùndūwá ndrū rá āzila icó isùlé la ku,
wó 'bá vātánḡ trū rĩ la Ijọ ùnḡ mbēlēḡ ru.
- 7 Mí u'á 'bá azalépi aza-azâ rĩ be ku,
ā'dusīku mí icó Ijọ āzī ùnḡlé tì la gá ku.
- 8 'Bá ùndūwá rú rĩ nḡ 'i ā'du Ijọ idé yā rĩ gá rá,
wó aza 'bá azalépi aza-azâ rĩ 'badrî la kí ulé nī.
- 9 'Bá azalépi aza-azâ rĩ así kí Ijọ ùnzí ī'ba kí ngalé rĩ sī ku,
wó 'bá Ijọ mgbā rĩ ngalépi rĩ lē trútánḡ isùlé rá.
- 10 Āyīkō mídrî 'bāngá mí āni; ùcōgō mídrî 'bāngá mí āni,
mí icó kí alelé 'bá āzī be ku.
- 11 Ála 'bá Ijọ ùnzí idélépi rĩ 'bā lícọ andi rá,
wó lícọ 'bá mūkē ngalépi rĩ drî la pá tu jā 'dā.
- 12 Gẹrī āzī la i'dá ími drīlẹ́ gá ālá ru,
wó āsḡḡá gá ī'di ími agū drā gá.
- 13 Āgúḡḡá la ùcōgō ásí gá rĩ zī wó sáwā āyīkō 'bā ukójó 'bo
rĩ sī,
ùcōgō la āsḡ nī.

- 14 Ála 'bá ǎ'ítánǎ kóru rĩ kí ǔfě íjó ǔnzí r'badrî kí sī,
 ǎzila ála 'bá ǎlá rĩ kí ǔfě íjó múké r'bā kí ngalé rĩ kí
 sī.
- 15 'Bá azalépi aza-azâ rĩ la íjó cí jolé r'adiní rĩ ǎ'ĩ-ǎ'ĩ,
 wó 'bá ǔndūwá ru rĩ la íjó 'a ǔrā ráká r'di nga la ãndō.
- 16 'Bá ǔndūwá ru rĩ la idé ǔrĩ sī ǎzila r'di ru uná íjó ǔnzí
 sī uná-unâ,
 wó 'bá azalépi aza-azâ rĩ la íjó cí rĩ nga kpí gbō ru ǔrā
 'a la ku rú.
- 17 'Bá ásí ǎcí rĩ la íjó azajó aza-azâ rĩ kí nga,
 ála 'bá íjó ǔnzí itúlépi 'bá ǎzí rú rĩ ngũ ǔnzí.
- 18 'Bá azalépi aza-azâ rĩ la ǔndūwá ǎkō ãsú ǎwítā rú,
 wó 'bá ǔndūwá ru rĩ la ǎítánǎ ãsú.
- 19 'Bá ǔnzí rĩ kí mu ǎja tǐlé 'bá múké rĩ kí drǐlé gá,
 ǎzila 'bá íjó ǔnzí ngalépi rĩ kí ǎja tǐ kějítì 'bá ǎlá rĩ
 'badrî gá.
- 20 'Bá pírí kí 'bá lēmērí rĩ ngũ ǔnzí, átā r'di 'bā jírání kí
 r'di ngũ ãndí,
 wó 'bá kúrēní rĩ 'bā wōrīka kí adru ũ'bí ru.
- 21 'Bá r'di 'bā jírání idelépi idé rĩ idé íjó ǔnzí la,
 wó 'bá u'álépi 'bá lēmērí rĩ be ásí ãgbē sī rĩ r'di
 drǐléba rú.
- 22 'Bá íjó ǔnzí ǔtǐlépi kí ásí gálé rĩ ǎví kí ku yā?
 Wó 'bá íjó mgbā rĩ ǔtǐlépi rĩ la lētánǎ ukólépi ku rĩ
 ãsú ásí ãgbē be rá.
- 23 ǎzí pírí ngalé ũkpó sī rĩ 'bā ǔrōdrí cí,
 wó 'bá lú íjó jolépi tì sī ǎzí la ngalépi ku rĩ la acá
 lēmērí.
- 24 'Bá ǔndūwá ru rĩ la ǔrōdrí ru málí ãsú,
 wó 'bá azalépi aza-azâ rĩ ála r'di ǎ r'di 'bā aza sī.
- 25 Sādní pìrì rĩ la 'bá ídri pa,
 wó sādní ãnzó 'bá ru rĩ la 'bá mélé mbe.
- 26 'Bá Úpí ǔrǐlépi rá rĩ 'bā ǎngũ múké sī ru zǐjó ala gá la cí,

ãzıla ɪ'di adru ãngũ anzi ɪ'didrɪ 'baní sɪ apájó ru zǐjọ
ala gá rɪ 'i.

- 27 Úpí ũrǐjọ rɪ ɪ'di kídí ídri drɪ 'i,
ɪ'di 'bá pa ímbá drã drɪ agá.
- 28 Úpí 'bã dǐzã la ru i'da 'bá ũ'bí ɪ'diní tãmbalé rɪ kí sɪ,
wó 'bá ũ'bí kí kóru úpí ngópì 'bã ázì 'dáyù.
- 29 'Bá ũmbã rułépi mbêlê ku rɪ ɪ'di vătánjá trũ,
wó 'bá ásì ácí rɪ la ru aza i'da tɔndɔlɔ.
- 30 Ásí ɪgbê ɪ'di ídri ɔru 'bá drɪ 'i,
wó ãjã sɪ 'bá ɪfãkã la asù-asù.
- 31 'Bá 'bá lêmêrí rɪ kí ɪkpálépi rɪ la Ádróná kí ũ'bálépi rɪ
u'dá,
wó 'bá ásì ɪgbê i'dalépi 'bá ãzãkoma lêlépi rɪ 'baní rɪ
ɪnzì Ádróná 'i rá.
- 32 Líkì drɪ a'dé nɪ, ɪ'di 'bá ũnzì rɪ kí ɪsì vũrú,
wó 'bá alá rɪ drɪ tání drã rá tí ɪ'di 'bã ãngũ sɪ ru zǐjọ la
cí.
- 33 Ũndũwá la u'á 'bá ɪjọ vălépi rá rɪ 'bã ásì agá,
ãzıla 'bá azalépi aza-azã rɪ nǐ ɪjọ ũndũwã drɪ gá ku.
- 34 ɪjọ mgbã rɪ la sùrú inga ɔru gá nɪ,
wó ɪjọ ũnzì la sùrú ní drɪnzá ají.
- 35 Úpí la u'á átí'bó ũndũwá ru rɪ ní ãyíkò sɪ,
wó ɪ'di drɪrɪma fê átí'bó ɪ'diní drɪnzá fêlépi rɪ ní rá.

15

- 1 ɪjọ umvijó jãjã rú rɪ la ũmbã sí ɪgbê rá,
wó ɪjọ umvijó ásì ácí sɪ rɪ la ũmbã inga-ingã.
- 2 'Bá ũndũwá ru rɪ drɪ ɪjọ jɔ, ɪ'di fê nɪtánjá la adru ájì
ambamba rú,
wó 'bá azalépi aza-azã rɪ tì gá ɪjọ ífí kóru rɪ la ãfũ nɪ.
- 3 Úpí 'bã mɪfí la ãngũ ndre ãngũ pírí gá,

- í'di 'bá ũnzĩkãñã ngalépi rĩ kí undré 'bá mūkě ngalépi
rĩ kí abe.
- 4 Ídra 'bá adrílépi rĩ í'di ife ídri fělépi rĩ 'i,
wó ídra úlétánjá ulélépi rĩ la úríndí ìgbẹ̀-ìgbẹ̀.
- 5 'Bá azalépi aza-azâ rĩ la átẹ̀pì 'bã ímbátánjá gã úmgbé,
wó 'bá ũndūwá ru rĩ la ímbátánjá lě rá.
- 6 Jó 'bá ǎlá rĩ dŕ̩ agá málí la ga tré,
wó 'bá ũnzí rĩ 'bã málí kí í'di dŕ̩ gá íjọ asé.
- 7 Tì 'bá ũndūwá ru rĩ dŕ̩ la ń̩tánjá iré,
wó 'bá azalépi aza-azâ rĩ 'bã ásí adru 'dĩ 'bã áni ku.
- 8 Úpí ngũ ídétánjá 'bá ũnzí rĩ 'bã kí idélé rĩ ũnzí,
wó í'di adru ǎyíkō sī la 'bá múké rĩ dŕ̩ kí íjọ zì í'di tì
gá rĩ gá.
- 9 Úpí ngũ gẹ̀ŕ̩ 'bá ũnzí rĩ dŕ̩ ũnzí,
wó lě 'bá íjọ mgbā rĩ idélépi rĩ áyù.
- 10 'Bá gẹ̀ŕ̩ ṕ̩ŕ̩ rĩ a'belépi rá rĩ la dŕ̩ŕ̩ma ũkpó la ìsù rá,
'bá ítútánjá ngũlépi ũnzí rĩ la dŕ̩ rá.
- 11 ǎngũ 'bá dŕ̩lépi rá rĩ 'badŕ̩ kí ǎbādóní * be dŕ̩ kí dó
í'dá Úpí dŕ̩lẹ́ gá t̩́nd̩́ĺ̩,
icó dó íjọ 'bá ásí gá rĩ ń̩lẹ́ ku íngoní ru.
- 12 'Bá 'bá idelépi ide idē rĩ lě ítútánjá ku,
icó íjọ ź̩lẹ́ 'bá ũndūwá ru rĩ 'bã tì gá ku.
- 13 Ásí ǎyíkō rú rĩ la 'bá 'bã méléṕ̩t̩́ fě d̩́lẹ́ d̩́-d̩́,
wó ũcōgō ásí gá rĩ la úríndí ìgbẹ́ ć̩ŕ̩.
- 14 'Bá ũndūwā rú rĩ 'bã ásí la ũń̩tánjá ndŕ̩,
wó 'bá azalépi aza-azâ rĩ la aza na ǎkónā rú.
- 15 Ídri 'bá íkṕ̩alé íkṕ̩-íkṕ̩ rĩ 'badŕ̩ la adru sáwā ṕ̩ŕ̩ sī
ũcōgō rú,
wó 'bá ásí agá ǎyíkō rú rĩ la u'á sáwā ṕ̩ŕ̩ sī ǎyíkō sī.
- 16 Adrujọ ǎko tŕ̩ werenjá ru Úpí ũŕ̩jọ rĩ,

* 15:11 ǎbādóní 'bã ífí tì Ìbūrānáyā dŕ̩ sī "ĺ̩ḱ̩."

- ndě adrujó máli trū ũcōgō agá rī rá.
- 17 Tẹbí ìnì najó sī u'ájó 'bá mídríko gá rī kí abe lětáná sī rī ndě,
 iza úsā trū kpācī rī najó adrujó ngũtáná sī rī rá.
- 18 'Bá ásí ácí rī la āgátā ají,
 wó 'bá íjó talépi rī la āwāṅá atrì rá.
- 19 'Bá ũvú'bá rī ní íjó pírí kí mba mbā,
 wó 'bá pìrì rī ní íjó kí adru múké.
- 20 Ngótíná ũndūwā rú rī la átépì ní āyikō fě,
 wó ngótíná azalépi aza-azā rī la āndrě 'bā íjó kí ide-
 idě.
- 21 Adrujó ũndūwā kóru rī ì'di āyikō rú 'bá íjó vālépi ku rī ní,
 wó 'bá ũndūwā rú rī la íjó mgbā rī idé.
- 22 Íjó amáná ākō sī, íjó ũtílè rī kí asu rá,
 wó 'bá íjó amalépi rī drī kí adru ũ'bí ru, íjó ũtílè rī kí ìkũlènì rá.
- 23 'Bá la adru āyikō sī umvitáná múké āfùlépi ì'di tì gá rī sī,
 íjó umvilé sáwā pìrì rī agá rī 'bā ũnì dó ni yā!
- 24 Gẹrì 'bá ũndūwā rú rī 'bā kí u'ájó rī la kí agụ ídri gá,
 íjó 'dì sī kí dó sī ru uná gẹrì 'bá agulépi drā gá rī sī.
- 25 Úpí la 'bá āfó ru rī 'bā jó andi rá,
 wó ì'di āko āwúzì 'badrì kí tām̄ba nì.
- 26 Úpí ngũ ígátáná 'bá ũnzí rī 'badrì ũnzí,
 wó íjó jolè ásí ìgbě sī rī la ì'dinì āyikō fě nì.
- 27 'Bá rōmgbó ru rī la ũcōgō ají lícó ì'didrì nì,
 wó 'bá íjó sī 'bá mífì sajó āko āzì sī rī gālèpi úmgbé rī la u'á ílì āzo rú.
- 28 'Bá múké rī kí íjó 'a ũrā ráká kí umvi la ìndō,
 wó tì 'bá ũnzí rī 'badrì la 'bá ũdū ácí áni.
- 29 Úpí 'ì 'bá ũnzí rī kí abe rá-rá ru,
 wó ì'di zítáná 'bá múké rī 'badrì are rá.

- 30 Mèlètì àlá rī la 'bá ásì ní àyīkō fě,
wó íjó mgbā rī la uru 'bá àlá rī fě nī.
- 31 Ídrī bílẹ́ 'bā íjó sī uzájó ími drī gá rī kí drī gá rá,
mi u'á 'bá ùndūwā rú rī kí drīdrīnī gá rá.
- 32 'Bá ímbátáná gālẹ́pi úmgbé rī lě ru ku,
wó 'bá ítútáná à'ílẹ́pi rá rī la íjó vānà ìsù rá.
- 33 Úpí ǹrǹjó ri la 'bá imbá adrujó ùndūwá ru,
àzìla mi àrútáná ìsù rá la ídrī ími iri vǹrú rī gá.

16

- 1 'Bá la íjó ǹtǹ rī'di ásì gálẹ́,
wó Úpí la fě la 'bā idé ru rá rī gá nī.
- 2 'Bá la icó ùrālẹ́ la íjó rī'didrī kí pírí múké,
wó Úpí la 'bá 'bā ásìsíná ǹ'bǹ nī.
- 3 Ífě àzì míní lělé ngalẹ́ rī kí Úpí drī,
àzìla kí ru idé rá.
- 4 Àko pírí Úpí 'bā ù'bālẹ́ rī kí 'bā àzì cí,
átà 'bā 'bá ùnzí rī kí sī ǹ'dù líkǹ drī drī tějó.
- 5 Úpí ngǹ 'bá pírí àfó ru ásì gá rī kí ùnzí,
icó kí a'belẹ́ drīrìma kóru ku.
- 6 Lětáná kí à'ítáná be kí 'bá trū íjó ùnzí agá,
Úpí ǹrǹjó rī la 'bá fě íjó ùnzí a'bejó nī.
- 7 Gẹrǹ 'bá drī drī kí Úpí ní àyīkō fě rá,
rī'di átà mẹrọ́ 'bá rī'didrī kí fě u'alẹ́ rī'di be ásì ìgbẹ́ sī.
- 8 Àko were ìsùlẹ́ gẹrǹ pìrì rī sī rī rī'di múké,
ndě málí ìsùlẹ́ nānā gẹrǹ ùnzí sī rī rá.
- 9 'Bá la íjó ǹtǹ rī'di ásì gálẹ́ rá,
wó Úpí la gẹrǹ rī'diní ru idéjọ́ rī drī ce nī.
- 10 Íjó àfùlẹ́pi úpí tì gá rī rī'di ùkpó trū,
lě tì la 'bā lì íjó mùlumbẹ́ sī ku.
- 11 Úpí lě kílọ́ sī àko kí ǹ'bǹjó rī 'bā adru kí múké-múké;
àko pírí kí 'bā ànzì 'ba adru kí rī'di 'bā 'bālẹ́ rī àní.

- 12 Õpi ta kí íjọ ùnzí ku,
 ǎ'dusíku ùpí í'badrî la acá ùkpó ru la íjọ pìrì rí sī.
- 13 Úpí la u'á àyìkō sī la 'bá íjọ pìrì rí jọlépi rí sī,
 í'di 'bá íjọ pìrì rí jọlépi rí 'bā íjọ 'bā àmbógó ru.
- 14 Adrā úpí drî la drā ají,
 wó 'bá ùndūwá ru rí la í'di ásí ìgbẹ rá.
- 15 Àyìkō úpí mèlétì gá rí la ídri fě,
 í'di 'bā mūkě í'di cécé urre'bu uzogó fělépi áyi sī rí
 ani.
- 16 Í'di múké àndānī adrujọ ùndūwá ru àzila vātánjá trū,
 ndě adrujọ gólūdī àzila sílívā trū rí rá.
- 17 'Bá àlá rí kí ací gẹrī kí agulépi íjọ ùnzí gá ku rí kí agá
 sī,
 'bá í'di 'bā gẹrī tāmبالépi rá rí la ru ídri tāmبالa rá.
- 18 Àfó la 'bá agụ líkì gá,
 úrindí ípípínjá drî la 'bá fě a'délé rá.
- 19 Í'di múké ru irijọ vūrú 'bá lēmērí rí kí agá,
 ndě àkó aralé ará-arā rí kí awajọ 'bá àfó trū rí kí abe
 rí rá.
- 20 'Bá ímbátánjá arelépi rá rí la adru málí trū,
 'bá ásí 'bālépi Úpí drî gá rá rí la adru drîlẹba rú.
- 21 'Bá ùndūwá ru rí ála í'di nǐ íjọ í'diní lìlẹ pìrì rí sī,
 íjọ í'di 'bā jọlé rí la 'bá kí imbá rá.
- 22 Ùndūwā í'di kídí ídri drî rú 'bá ùndūwá trū rí 'banî,
 wó 'bá azalépi aza-azā rí kí imbájọ rí í'di sáwā izanjá.
- 23 'Bá ùndūwá trū rí 'bā ásí la í'di imbá sī ru tì tā mbajọ,
 íjọ í'di 'bā jọlé rí la 'bá kí imbá rá.
- 24 Íjọ jọlé ásí ìgbẹ sī rí í'di cécé ànụ áni,
 í'di ìlì-ìlì ru 'bá 'bā úrindí ní àzila í'di 'bá uru'ba 'bā
 àlá ru.
- 25 Gẹrī àzì la í'dá ími drîlẹ gá 'dā àlá ru,
 wó àsínjá gá í'di ími agụ drā gá.
- 26 Àkónā 'bā ví la 'bá fě àzì ngalé nǐ,

- 27 'Bá āzī kóru rī rī'di íjọ ūnzí itú nī,
 rī'di tị ko cécé ācí kolépi bẹkũbẹkũ rī áni.
- 28 'Bá ūnzí rī la fě ācóná ní kpẹlé nī,
 káláná la fě la wọrị mgbā rī la iré rá.
- 29 'Bá āgọbị rú rī la rī'di 'bā jíránī ulé,
 āzila rī'di drị la ce gẹrị ūnzí rī gá.
- 30 'Bá 'bá ūbílépi mifí sī kámí-kámí rī la íjọ ūnzí itú,
 'bá ru tị mülépi mgbе-mgbе cí rī la fě íjọ ūnzí rī la
 ru idé rá.
- 31 Drị'bí imve rī'di kọfíyā dǐzā i'dalépi rī,
 ála rī'di ịsú ídri ālá rī sī.
- 32 'Bá ūmbā rułépi gbōrú ku rī ndě 'bá ūkpó trū rī rá,
 āzila 'bá ru ūmbā ụtrílépi rá rī ndě 'bá táwũnị
 āmbógó rī 'dụlépi rī rá.
- 33 'Bá kí jẹgẹ 'be rá sī íjọ Ǽdróná 'bā lělé rī nǐjọ,
 wó Ụpí la íjọ múké rī umvi nī.

17

- 1 Rī'di múké íná ísá ịgbẹ rī najó ásí ịgbẹ sī āzila ịjọjọná
 kóru
 ndě lícọ ụmụ najó āzila sī āwájọ ala gá āwā-āwā rī
 rá.
- 2 Ǽtí'bó ūndūwā trū rī la adru úpí ru úpí ngọpị drịnzá
 ajílépi rī drịlé gá;
 āzila rī'di āko úpí 'bā ngọpịka 'badrị āwítā rú rī kí awa
 rī'ba abe.
- 3 Ála gólūdī kí ụ'bị sílívā be ācí sī,
 wó Ụpí la ásí 'bádrị ụ'bị nī.
- 4 'Bá íjọ ūnzí idélépi rī kí íjọ are 'bá ūnzí rī kí tị gá;
 ịnzó'bá la ịnzō are ịnzó'bá āzị tị gá.
- 5 'Bá 'bá lěmērī rī kí gụlépi rī la Ǽdróná kí ū'bālépi rī u'dá,

- 'bá u'álépi āyīkō sī 'bá drīlẹ́ ùnzī ịsùlépi rī sī rī ịcẹ́
drīrīma ịsùná gá ku.
- ⁶ Anzị 'bā áyípịka kí ru ùnū anzị ị'badrị kí 'bā anzị kị sī,
āzịla anzị kí ru ùnū ị'bā átẹpịka kí sī.
- ⁷ 'Bá azalépi aza-azâ rī tị gá ịjó ălá rī ăfū ku,
āzịla ịnzō jọjó rī sị úpí ngọpị 'i ku.
- ⁸ 'Bá mifị́ sajó séndẹ́ sī rī ị'di 'bá ăzị rī 'baní cécé írúwá
áni,
'bá ăzị rī ă'ị́ kí rá ị'di drīlẹ́ba ají.
- ⁹ 'Bá 'bá ăzị 'bā ịjó ùnzí trūlépi rī la lětáná ndrű,
wó 'bá ịjó ùnzí sị nalépi ịdị-ịdị rī la wõrị ăniyágágá
rī ire rá.
- ¹⁰ Uzájó 'bá ịjó vālẹpi rá rī drī gá rī la ị'di ăzā ko múké,
ndẹ́ 'bá azalépi aza-azâ rī ịndụ́ cojó kẹlịká 100 wó
ị'di ăzākolẹpi ku rī rá.
- ¹¹ 'Bá ùnzí rī la mvu drīlẹ́ ị'didrị rụ́ rī sī rá,
wó ála ămbógó ăsí ịgbẹ́ kóru rī tị pẹ́ sī mujó ị'diní
drīrīma fẹ́jó.
- ¹² Drī ụfujó ụbọgű mváná la 'dujó rá rī be rī,
ndẹ́ drī ụfujó 'bá azalépi aza-azâ ị'di 'bā aza ngalẹpi
rī be rī rá.
- ¹³ 'Bá ịjó múké rī ărígó tị ụfẹ́lẹpi ịjó ùnzí sī rī,
ịjó ùnzí ịcọ́ ị'di 'bā ịcọ́ a'belé ku.
- ¹⁴ Ăwānájá ị'dónájá ị'di cécé ịyị́ tịlẹpi ăngū ălu gá ămbógó rī
'bā tị nzịjó rī áni.
Ijó 'dī sī lẹ́ mí atrị ăwānájá 'dī sī ịmi andi drī ịmi ku
rú.
- ¹⁵ 'Bá ịjó ùnzí ịdelẹpi rī a'bejó rī ăzịla 'bá múké rī drī gá
ịjó ùnzí ịjọ́ rī be
Úpí ngű́ kí ịrịtrá ùnzí.
- ¹⁶ Ălá séndẹ́ fẹ́ 'bá azalépi aza-azâ rī drị́ gá sī ịjó ụnịjó
íngoní ru,
ịsù 'dī sī ăsí́sị́nájá la gā ịjó ụnịlẹ́ úmgbé?

- 17 Wọrì la 'bá lě ú'dú pírí sī lě̀lě,
wó útì ádrìpì sī 'bá ǎzǎ kojó sáwǎ ǐjọ 'bǎ 'bá ị̀sújọ rī
sī.
- 18 'Bá ǐjọ nǐlẹ́pí kú rī la drì tǐ ǐ'di 'bǎ jíránǐ ní sī dẹnǒ
a'dújọ ǎzǐla ǐ'di pá tu gúrǎ rú.
- 19 'Bá ǎwǎnǎ lẹ̀lẹ́pí rī lẹ̀ ǐjọ ụ̀nzí,
ǎzǐla 'bá ǐjọ jọlẹ́pí ǎfó sī rī la lǐkǐ ndrǔ.
- 20 'Bá ǎsǐ mǔlǔmbẹ̀ rú rī icó ǐjọ múké rī kí ị̀súlẹ́ kú;
'bá ǐnzọ jọlẹ́pí rī la fi ǐjọ ụ̀nzí agá.
- 21 Ngótǐnǎ ụ̀ndǔwǎ kóru rī la átẹ́pǐ ní ụ̀cǔgǔ ají;
átẹ́pǐ ngótǐnǎ azalẹ́pí aza-azǎ rī drì ị̀sú ǎyíkǔ kú.
- 22 ǎsǐ ǎyíkǔ rú rī ǐ'di írúwǎ múké rī;
wó ǎsǐ ụ̀cǔgǔ rú rī la ími fẹ̀ drǎlẹ́ jǎjǎ rú.
- 23 'Bá ụ̀nzí rī la ǎko sī 'bá mǐfǐ sajó rī ǎ'ǐ ụ̀nǐ-ụ̀nǐ ru;
sī ǐjọ ǐnǎ pìrì rī ujajó.
- 24 'Bá ǐjọ vǎlẹ́pí rá rī la ụ̀ndǔwǎ 'bǎ drǐlẹ́ gá;
wó 'bá azalẹ́pí aza-azǎ rī 'bǎ mǐfǐ ndre ǎngǔ ǎngǔ ǎlu
gá kú.
- 25 Ngótǐnǎ azalẹ́pí aza-azǎ rī la ụ̀cǔgǔ fẹ̀ átẹ́pǐ ní nǐ;
ǎzǐla ǐ'di ǎndrẹ̀ ǐ'di tǐlẹ́pí rī ní ǎsǐ ǎzǎ fẹ̀.
- 26 'Bá ǐjọ kóru rī ní drǐrǐma fẹ́jọ rī adru múké kú;
jǔku 'bá ǐjọ kpì rī ngalẹ́pí rī cojó rī adru múké kú.
- 27 'Bá ǐjọ nǐlẹ́pí rá rī jọ ǐjọ mǐrǐ rú kú;
'bá ǐjọ vǎlẹ́pí rá rī la u'á jǎ ǐni.
- 28 'Bá azalẹ́pí aza-azǎ rī drǐ ị̀yǎnǎ tú, ǎla ụ̀rǎ la ǐ'di ụ̀ndǔwǎ
trǔ;
ǎzǐla drǐ táni ị̀yǎnǎ tú, ǎla ụ̀rǎ la ǐ'di vǎtǎnǎ trǔ.

18

- 1 'Bá ru icílẹ́pí 'bá abe kú ǐjọ ụ̀rǎlẹ́pí ru drǐ gá ǎ'dụ̀sǐ rī la;
ǐjọ 'bá pírí 'bǎ kí nǐlẹ́ cé ǐ'di pìrì rī gǎ ụ̀mgbé.
- 2 'Bá azalẹ́pí aza-azǎ rī 'bǎ ǎsǐ ǐjọ vǎnǎ drǐ gá kú;
wó ǐjọ ǐ'diní lẹ̀lẹ́ idélé rī sī ǐ'dajọ la ǐnǐ ǐjọ cé.

- ³ Ijó ũnzí kí drĩnzá be ací ãngũ ãlu gá,
ãzĩla drĩnzá la ãrútáná ãkō fě.
- ⁴ Ijó jolé ũndũwā sī rī ĩ'di cécé ĩyí mgbi rī áni;
ãzĩla ũndũwā ĩ'di cécé ĩyí kídí ru ðĩlépi ðĩ-ðĩ rī áni.
- ⁵ Fijó 'bá ũnzí rī ní rī adru múké ku;
ãzĩla Ijó Ijó 'bá Ijó kóru rī drĩ gá mũlũmbě sī rī adru
múké ku.
- ⁶ Ijó 'bá azalépi aza-azâ rī 'bã jolé rī la ãwãñá ají;
Ijó ĩ'di 'bã jolé rī la ãcóná umve ĩ'di uru 'bá gá.
- ⁷ Ijó 'bá azalépi aza-azâ rī 'bã jolé rī la ĩ'diní líkĩ ají;
ãzĩla Ijó ãfũlépi ĩ'di tị gá rī ímbá ĩ'didrĩ 'i.
- ⁸ Ijó jolé káláná ru rī la fi íná ãjí-ambamba rī áni;
ĩ'di fi 'bá ãrí gá.
- ⁹ Ũvú'bá ají kí ru
'bá ãko izalépi rī be.
- ¹⁰ Rú Úpí drĩ ĩ'di cécé Bõrõ ũkpó rī áni,
'bá ãlá rī kí sī apá ru pajó ala gá.
- ¹¹ 'Bá kápa trũ rī la ru ũgõró ãtĩ ĩ'di 'bã máli kī sī;
ĩ'di ũrã la kápa ĩ'didrĩ kí ĩ'di andre tẽ cécé táwũnĩ
andre celé Bõrõ sī trõkĩlĩrĩ cí rī áni.
- ¹² Ásí ãfó ru rī la 'bá agũ líkĩ gá;
wó míní ími irijó vũrũ rī la ãrútáná ají.
- ¹³ Mí are Ijó 'bã ífí ráká mí umvi Ijó ĩndõ, jõ íni ku;
ĩ'di míní drĩnzá ají ãzĩla ĩ'di ími aza i'da.
- ¹⁴ 'Bá 'bã ásí la icó ãyánĩ uru 'bá gá rī tị talé rá;
wó 'bá ãzĩ ásí drĩ nũ rá ĩ'di dó icó ãyánĩ tị talé íngonĩ
ru?
- ¹⁵ 'Bá ũndũwā trũ rī kí sáwã pírí sī bábá Ijó ũnĩjõ;
kí bílé mgbo rú sī Ijó lělé ũnĩlě rī arejó.
- ¹⁶ Fětáná la 'bá ãko fělépi rī ní gẽrĩ nzĩ rá;
ãzĩla ĩ'di ĩ'di agũ 'bá ãmbogo rī kí drĩlě gá.

- 17 'Bá íjọ ńndú nzelépi kẹsĩ gá dr̄dr̄ rĩ rĩ la i'dá jọ 'bā rĩ íjọ p̄r̄ rĩ áni;
 kpere 'bá íjọ ńndú nzelépi námbā ńr̄ rĩ sī rĩ 'bā amú agá i'di ụzị agá zítáná sī.
- 18 Ála jẹgẹ 'be sī íjọ 'bá ńr̄ kí dr̄dr̄ rĩ gá rĩ awajó;
 i'di íjọ lị 'bá ụkpó ńwālẹpi rĩ kí dr̄dr̄ rĩ gá.
- 19 Ádr̄p̄ sī íjọ izajọ ụr̄ 'bá la gá rá rĩ la ru ásị 'bā ụkpó ru ndẹ táw̄ńđ andre celé Bõrõ ụkpó sī rĩ rá ńzila ídr̄ ńwā i'di be, i'di míní i'di 'bā kẹjị tị ụp̄ cí.
- 20 'Bá la ńko múké rĩ ịsú nalé íjọ múké ńf̄lẹpi i'di 'bā tị gá rĩ sī,
 íjọ míní jọlé p̄r̄ rĩ la ími ídri uja rá.
- 21 Dr̄ kí ídri be ụkpó la kí ńdra dr̄;
 wó 'bá íjọ jọlépi ambamba rĩ la ńyá la ịsú rá.
- 22 'Bá ụkú múké rĩ ịsúlépi rĩ ịsú ńko mgbā la;
 ńzila i'di ásị ńgbẹ ịsú Ụp̄ dr̄ rá.
- 23 'Bá lẹm̄ rĩ rĩ la māmálá 'bā sī ásị ńgbẹ ịsújọ;
 wó 'bá kúr̄n̄ rĩ la íjọ umvi dr̄ ńnz̄ sī.
- 24 'Bá w̄r̄ tr̄ ń'bí rĩ la ícọ ńl̄k̄l̄é rá;
 wó w̄r̄ mgbā rĩ la ru ńb̄ 'bá ụr̄ 'bá gá ndẹ ádr̄p̄ rá.

19

- 1 'Bá lẹm̄ rĩ íjọ p̄r̄ rĩ ngalẹpi rĩ ndẹ;
 'bá azalẹpi aza-aza íjọ p̄r̄ rĩ jọlépi ku rĩ rá.
- 2 Adrujọ ńwá tr̄ íjọ ńjọ ku rĩ adru múké ku;
 yājọ íjọ sī yā-yā rĩ la f̄ mi ḡr̄ p̄r̄ rĩ a'be rá.
- 3 'Bá la l̄k̄ ají i'di dr̄ gá aza i'didr̄ sī;
 'dā 'bā ńngúkú gá i'di dó unu Ụp̄ ụr̄ 'bá gá.
- 4 Málí la f̄ la mi adru w̄r̄ tr̄ ń'bí ru;
 wó 'bá lẹm̄ rĩ rĩ 'bā w̄r̄ka kí i'di a'be pírí rá.
- 5 Sādíní ńnzó rĩ kí

'bá ãnzō jolépi ambamba rĩ be icó kí ãcĕlé drĩrĩma
 ʃsúŋá gá ku.

6 'Bá ũ'bí kí mūkĕ ndrũ 'bá āko fĕlépi fĕ-fĕ rĩ 'ba rū sĩ;
 āzĩla 'bá pírí kí adru wŏrĩ 'bá āko fĕlépi fĕfĕ rĩ āni.

7 'Bá lĕmĕrĩ rĩ 'bā kāká drĩ kí dó ĩ'di ngũ ũnzĩ;
 'bá ĩ'di 'bā wŏrĩka rú rĩ kí dó apá ĩ'di sĩ íngŏpĩ!
 Drĩ táni u'de kí vú gā sĩ māmálá 'bāŋá trũ tí,
 icó kí ʃsúlé ku.

8 'Bá ũndũwā ʃsúlépi rĩ lĕ ídri ĩ'didrĩ rá;
 'bá vātáná trũ rĩ la drĩlĕba ʃsú rá.

9 Sādínĩ ĩnzó rĩ icó ãcĕlé drĩrĩma ʃsúŋá sĩ ku;
 āzĩla 'bá ãnzō jolépi ambamba rĩ icó ãcĕlé drĩrĩma
 ʃsúŋá gá ku.

10 'Bá azalépi aza-azā rĩ ní u'ájó 'bá kúrĕnĩ ru rĩ āni rĩ drĩ
 dó adru ũnzĩ;
 ātĩ'bó ní adrujó úpĩ ru úpĩ 'bā ngŏpĩ ní rĩ 'bā ũnzĩkānā
 lā dó adru íngŏpĩ!

11 'Bá ũndũwā ru rĩ la ũmbā ĩ'didrĩ drĩ utrĩ rá;
 ĩ'di ārútáná ʃsú ĩ'di 'bā íjó ũnzĩ 'bā ārígó tĩ ũfĕjó ku
 rĩ sĩ.

12 Úpĩ 'bā ũmbā ĩ'di cécé kĕmĩ ní awájó rĩ āni;
 wó ĩ'di 'bā ásĩ ĩgbĕ ĩ'di cécé andrĕlĩká kalépi ásé drĩ
 gá rĩ āni.

13 Ngótĩŋá azalépi aza-azā rĩ la átépĩ ní líkĩ ajĩ;
 ũkú ru lĕlépi āwāŋá sĩ rĩ ĩ'di cécé uzogó ralépi jó agá
 sáwā pírí sĩ rĩ āni.

14 Átépi la jó kí a'be málĩ be āwítā rú anzĩ ĩ'didrĩ 'banĩ;
 wó Úpĩ la ũkú íjó ífĩ vālépi rá rĩ fĕ nĩ.

15 Ŭvũ la 'bá fĕ ú'dú kolé káyĩ rá;
 āzĩla ru drĩ alójó ku rĩ la 'banĩ ābĩrĩ ajĩ.

16 'Bá āzĩtáná tāmbalépi rĩ mba ru ídri tā rá;
 wó 'bá āzĩtáná tāmbalépi ku rĩ la drā rá.

- 17 'Bá āko fēlēpi 'bá lēmērí rī nī rī fē āko 'dā Úpí nī;
āzila Úpí la ī'di ūfē rá.
- 18 Íco mī ngótíjǎ ĩndú ímbátánǎ ru 'dī sī iza drī ru ku rú;
ídrī ī'di ĩndú co ku, ī'di mụ drālē rá.
- 19 Lē 'bá ásí ācī rī 'bā ūfē íjó ī'di 'bā izalé rī rá;
ídrī ī'di āzā ko rá, lē íko ī'di āzā vúlé rī sī ĩdí.
- 20 Mí are íjó sī ími bŭrŏ jójó rī āzila mí ā'ī ímbátánǎ rá;
íjó 'dī sī mī dó sī drúzí drīlē gálē adru ūndūwá ru.
- 21 'Bá la íjó kí ũtī ī'di ásí gálē ũ'bí ru;
wó íjó Úpí 'bā lēlé rī la ru idé nī.
- 22 Āko 'bá 'bā lēlé rī ī'di lētánǎ ukólēpi ku rī 'i;
adrujó lēmērí rī ī'di múké ndē adrujó ĩnzó'bá rī rá
- 23 Úpí ũrījó rī la 'bá agụ ídri gá;
'bá ũrī 'dī trū rī ásí la la adru ĩgbé ru,
íjó ũnzí aló ī'di ku.
- 24 Ūvú'bá la ru drí su mgbi íná ātījǎ rá;
āzila ícǎ íná sulé ru tị gálē ku.
- 25 Íco 'bá idemará ru rī 'bā ĩndú, 'bā ūndūwá kóru rī kí dó
sī ímbátánǎ ũnī;
mí uzá 'bá íjó vālēpi rá rī drī gá, ī'di dó sī ímbátánǎ
'bā íjó vā.
- 26 'Bá átépī ní ũcōgō fēlēpi āzila āndrē drolēpi lícǎ agá
rá rī;
ī'di ngótíjǎ drīnzá āzila ásí ĩgbē ākō ajílēpi la.
- 27 Mā ngótī, ídrī gā ímbátánǎ arelé úmgbé;
ígā 'dā íjó nījǎ.
- 28 Sādínī ũnzí rī la íjó líjǎ pījǎ rī 'bā idemará ru;
āzila ī'di u'á íjó ũnzí sī āyīkō sī cécé íná ājí-ambamba
rī sī rī áni.
- 29 Ídé drīrīma bábá 'bá idemará ru rī 'ba nī;
āzila 'bá azalēpi aza-azā rī kí ála kí ũngúkú co rá.

20

- 1 Íwá mvuṅá la 'bá fě idemará idelé, i'di 'bá fě uzalé
 āzila ìmērajó íwá sī rī la fě mi adru ūndūwā kóru.
- 2 Úpí 'bā ūmbā i'di cécé kēmī 'bā awájó rī áni,
 'bá i'diní adrā fēlépi rī la drā ndrū.
- 3 I'di ìnzītáná ru 'bá āwānjá gālēpi úmgbé rī nī,
 wó 'bá azalēpi aza-azā rī la āwānjá i'dó gbōrú-gbōrú.
- 4 Ūvú'bá sō ámvú áyi múké rī sī ku;
 íjọ 'dī sī sáwā ākónā ūkūnājó rī gá icó ākónā ìsúlé ku.
- 5 Íjọ 'bá 'bā ásí gá rī i'di ìyí kírí rī áni,
 wó 'bá vātáná trū rī la íjọ la uvá rá rī gá nī.
- 6 'Bá ū'bí kí jọ la kí lētáná ukólēpi ku rī trū,
 wó a'di la 'bá ā'ītáná trū rī ìsú nī yā?
- 7 'Bá ālá acílēpi íjọ pìrì rī agá rī;
 'bā anzì kí adru drīlẹba rú i'di vúlé gá 'dā!
- 8 Úpí drī ri úmvúke i'didrī drī gá íjọ līlẹ,
 i'di íjọ ūnzí 'a uya mīfí i'didrī sī.
- 9 Ā'di icó jọlé la, “Ámba áma ásí tã ālá ru;
 ma dó 'bāngá sī ālá ru íjọ ūnzí kóru rī gá nī yā?”
- 10 Kílẹ sī āko ū'bījọ úmgbó ndú ndú āzila ākójó sī āko
 ū'bījọ úmgbó ndú ndú ìnzō rú 'dī kí,
 Úpí ngū kí ìrī trá ūnzí.
- 11 Átā ála ngótíná nī íjọ i'di 'bā idélé rī kí sī,
 íjọ i'di 'bā idélé rī kí pìrì āzila múké yā rī kí sī.
- 12 Bílẹ sī íjọ arejọ rī kí mīfí sī āngū ndrejọ rī abe;
 Úpí ū'bā kí pírí nī.
- 13 Ídrī ú'dú kojá lě ambamba mi acá lēmērí;
 mí ángá ú'dú gá rī sī sī āzì ngajọ āzila mi dó sī adru
 ākónā trū wēwē rú.
- 14 'Bá āko ìgbālēpi rī la jọ la, “Ājẹ adru múké ku! Má icó
 ūrōdrí ìsúlé ku!”

- 'Dā 'bā ũngúkú gá drī dó trū mu 'bo, ī'di dó āfó ají
 āko ī'di 'bā īgbālē 'dā sī.
- 15 Ijó jolē nītáná sī rī ājē rú ndē
 gólūdī āzila ḡálí ājē rú rī kí rá.
- 16 Lē í'du bōngó 'bá pá tulēpi sādínī rú 'bá ī'di 'bā nīlē ku
 rī ní gūrā rú rī rá.
 írū ī'di dēnō tị gá drī idé la ũkú acílēpi mírī rú rī ní
 rī gá.*
- 17 Íná ulélé ulē 'bá āzī drī rī la ru na ājī-ambamba rú,
 wó vuvúlē ru ī'di ru uja ími tị gálē cūrũmũ áni.
- 18 Mí itú íjó kí íjó amáná sī,
 mí ịsú ímbátáná pịrị rī rá ka ímu ā'dí gá ịndō.
- 19 'Bá káláná ujílēpi rī la íjó sírī rú ri kí iyá āmvé
 íjó 'dī sī mí u'á 'bá tị ácí rī be ku.
- 20 'Bá āzī drī átēpī kí wā āndrē be,
 ịdri ī'didrī la āsī ũtrú ru cécé tārā 'bā anújó ịní sī rī
 áni.
- 21 'Bá āwítā ịsúlēpi mbēlē 'dóná gá rī,
 ícó adrulé drīlēba rú āsīḡá gá ku.
- 22 Lē íjó, “Ma íjó ũnzí míní idélé 'dī 'bā ārígó tị ũfē rá la
 ku!”
 Ítē Úpí 'i āzila ī'di ími pa rá.
- 23 Úpí ngũ kílō sī āko ũ'bījō ịnzō rú rī kí ũnzí
 āzila u'á āyikō sī āko ũ'bīlē ịnzō rú rī kí sī ku.
- 24 Acíná 'bádrī Úpí la drī la ce nī,
 'bá la dó ícó gērī ī'diní acíjō rī nīlē íngoní ru?
- 25 Míní ũyō najó Ádróná ní ịnzō rú rī ī'di cécé ānākpa ní
 'dejó ímbá gá rī áni,
 ịdrī dó ũyō 'dā na 'bo, ī'di dó adru míní ũkpó-ũkpó sī
 íjó la ru idélépi rī ũrājó.

* 20:16 Bībílíyā āzī rī jō kí, “ũkú acílēpi mírī ru rī.”

- 26 Úpí ùndūwá ru rĩ la 'bá ùnzí rĩ kí uya ãmvé;
ĩ'di kí ụ'dí ásí ìgbẹ́ kóru.
- 27 Dīzā Úpí drî la úrínđí 'bádrî 'a ndrũ nĩ,
ĩ'di íjọ́ ímí ásí agá rĩ kí ndrṹ iyálé pírí ãmvé.
- 28 Lětáná kí ǎ'ítáná be úpî tã mba nĩ;
lětáná sī ùpî ĩ'didrî la pá tu rá.
- 29 Kārīlẹ́ kí 'bā dīzā ĩ'di ùkpō ĩ'badrî,
Drî'bí imve ĩ'di ùnĩ 'bá ãmbá rĩ 'badrî.
- 30 'Bá ìndú́ cojọ́ pōcō ǎkōzá trū rĩ la íjọ́ ùnzí dro rá
ǎzila 'bá ìndú́ cojọ́ rĩ la íjọ́ 'bá ásí agá rĩ kí anzé ãmvé.

21

- 1 Úpí 'bā ásí ĩ'di Úpí 'bā drīlẹ́ gá,
Úpí la ĩ'di tị ụjī ǎngū ĩ'diní lělẹ́ rĩ gá cécé ĩ'diní ìyí tị
ujílẹ́ rĩ ǎnĩ.
- 2 Gẹrī pírí 'bá 'bá ru rĩ drî kí indré ĩ'di mīfí gá múké,
wó Úpí la íjọ́ 'bá ásí gá rĩ amá nĩ.
- 3 Íjọ́ mgbā rĩ ngájọ́ ǎzila íjọ́ lījọ́ pìrì rĩ;
ĩ'di íjọ́ Úpí 'bā ǎ'ílẹ́ ídétáná ní ǎndānĩ rĩ 'i.
- 4 ǎfó kí ípípíná be kí 'bá ùnzí rĩ drī ụjī nĩ,
wó 'dĩ íjọ́ ùnzí la.
- 5 Ụtítáná múké rĩ ǎzila ǎzì nğaná ùkpó sī rĩ la fḗ míní
acálẹ́ kùrẹ́nì;
wó 'bá kápa ìsùlẹ́pì gẹrī ùnzí sī rĩ la acá lēmērí.
- 6 Málí ìsùlẹ́ ìnzō sī rĩ la nga ùfú ǎnĩ háwu;
ǎzila ĩ'di mātégō drā ǎnĩ la.
- 7 Adrā 'bá ùnzí rĩ 'badrî la kí drī ce ãmvé
ǎ'dusiku gā kí íjọ́ mgbā rĩ idélé úmgbé.
- 8 Gẹrī 'bá íjọ́ 'bā ndělẹ́ rá rĩ 'bā sī acíjọ́ rĩ góní-góní ru;
wó 'bá íjọ́ kóru rĩ la ací gẹrī kpì rĩ gā sī.
- 9 Míní u'ájọ́ jọ́ 'bā kónā gá lótré gá 'dǎá rĩ ĩ'di múké;
ndḗ míní u'ájọ́ ùkú ǎwālẹ́pì unzí rĩ be jọ́ ǎlu gá rĩ rá.

- 10 'Bá ũnzí rĩ 'bā ásí la lú íjó ũnzí rĩ lě áyụ;
ĩ'di 'bā jĩránĩ ịsụ kí ị'didrĩ ásí ịgbẹ̄ ku.
- 11 Údrĩ 'bá 'bá kí idelépi rĩ ní drĩrĩma fě, 'bá ũndũwā kóru
rĩ la ũndũwā ịsụ rá;
údrĩ 'bá ũndũwā trũ rĩ ímbá ị'di ímbátáná ǎ'ị rá.
- 12 ǎdróná ị'di ǎlá ru, nĩ íjó ru idelépi 'bá ũnzí rĩ 'badrĩ jó
agá rĩ kí cé,
ǎzıla ị'di 'bá ũnzí rĩ kí ịlĩkĩ rá.
- 13 'Bá 'bá lěměrí rĩ 'bā áwáná arelépi ku rĩ;
ĩ'di 'bā ǎmgbā rĩ drĩ áwá rá, ícọ ị'di 'bā áwáná arelé
ku.
- 14 Fětáná fělé ũní-ũní ru rĩ la ũmbā ịgbẹ;
'bá mịfị sajó ǎko ǎzĩ sĩ rĩ la adrā sị ịgbẹ.
- 15 Údrĩ íjó ịjị pịrị ị'di ǎyĩkō fě 'bá múké rĩ nĩ;
wó ị'di ũcōgō ají 'bá ũnzí rĩ ásí gá.
- 16 'Bá fūlépi ǎmvé vātáná agá 'dā rá rĩ la
fū mụlé u'álé 'bá drālépi rá rĩ kí abe.
- 17 'Bá ǎyĩkō ịnókú drị lělépi rĩ la acá lěměrí;
'bá íwá kí mụlépi ǎdu be rĩ icọ acálé kúrẹnị ru ku.
- 18 Ála 'bá ũnzí rĩ 'banĩ drĩrĩma fě 'bá ǎdróná rulépi rĩ kí
kějị gá,
'bá múké rĩ kí kějị gá ála drĩrĩma fě 'bá íjó usúlépi
rĩ 'banĩ.
- 19 U'ájó ǎngũ kótórō rú rĩ agá rĩ múké ǎndānĩ
ndě u'ájó ũkú ǎwālépi, ǎzıla unulépi ambamba rĩ be
rĩ rá.
- 20 'Bá ũndũwā trũ rĩ drị jó gá málĩ ǎzıla ǎdu kí adru nĩ,
wó 'bá azalépi aza-azā rĩ la ǎko ị'didrĩ kí iza pírí.
- 21 'Bá íjó mgbā rĩ ndrũlépi lětáná ukólépi ku rĩ be rĩ
la ịdri ịsụ íjó mgbā rĩ be ǎzıla ála ị'dinĩ ǎrútáná fě
rá.
- 22 'Bá ũndũwā ru rĩ la táwũnĩ ǎmbógó 'bá ũkpō trũ rĩ
'badrĩ kí 'dụ rá,

- āzila ī'di Bōrō ūkpó ī'bā kí sī ásí 'bājó rī kí andi rá.
- 23 'Bá ru tì tā mbalépi īdra be rá rī
mba ru tā íjó ūnzí gá rá.
- 24 'Bá āfó trū ru u'élépi ūnzí rī, “Rū la idemará 'i,”
ī'di íjó kí idé āfó ru āzila āmbōgō sī.
- 25 'Bá ūvú rī la drā ābírí sī la
ī'di 'bā āzī ngajó ī'di 'bā drí sī ku rī sī.
- 26 Ụ'dú pírí sī ī'di adru rōmgbó ru āko ca kí ī'diní ku,
wó 'bá múké rī la āko fē 'bá 'baní āzila a'be ī'diní ku.
- 27 Ídétáná 'bá ūnzí rī ní idélé rī Ādróná drī dó ngū la ūnzí,
ī'di dó ídétáná idélé ásísíná ūnzí sī rī ngū íngōpí!
- 28 Sādínī ĩnzó rú rī la ĩlĭkĭ rá,
wó ála Sādínī íjó pìrì rī jòlépi rī a'be íjó vú nzelé rá.
- 29 'Bá ūnzí rī idé drĭnzá sī ku,
wó 'bá múké rī la íjó ūrā íjó ī'di 'bā lĕlé idélé rī drĭ
gá ānzé ká.
- 30 Ūndūwá, íjó vānájòku íjó amánájá 'bá 'badrĭ
icó Úpí ndĕlé ku.
- 31 Fārásí ā'dĭ drĭ kí ála kí itú bábá ā'dĭ drĭ tĕjójó,
wó ā'dĭ ndĕjójó rá rī ūkpō la la angá Úpí drĭ.

22

- 1 Rū múké rī ndĕ málĭ wĕwĕ rú rī rá
ārútánájá ĩsújójó rī ndĕ adrujójó sílĭvā jòku gólūdĭ trū rī
rá.
- 2 'Bá málĭ trū āzila lĕmĕrĭ rī kí āko ālu la icí kí nĭ;
Úpí ū'bā kí pírí nĭ.
- 3 'Bá íjó 'a uyalépi ūndūwá sī rī la íjó ūnzí amúlépi rī ndre
údu rú āzila ī'di ru zĭ rá,
wó 'bá ūndūwá kóru rī la mu drĭ gá āzila ī'di fi drĭlĕ
ūnzĭ amúlépi rī agá nĭ.
- 4 'Bá ru irilépi vūrúlé āzila Úpí ūrĭlépi rī
la málĭ, ārútánájá āzila ídri ĩsú rá.

- 5 Gěřĩ 'bá ũnzĩ rĩ 'badrĩ kí agá ũćíkĩ kí mātégõ be cí,
wó 'bá ru tãmbalépi mba-mbã rĩ acĩ gěřĩ ĩ'bãdrĩ kí
agã sĩ ku.
- 6 Mĩ imbá anzĩ mídrĩ kí gěřĩ múké rĩ sĩ,
drĩ kí dó sĩ mba 'bo icó kí gěřĩ múké rĩ a'belé ku.
- 7 'Bá málĩ trũ rĩ kí adru úpĩ ru 'bá lěměrí rĩ kí drĩgá,
ãzĩla 'bá sėndě a'ĩlépi rĩ ĩ'di ãtĩ'bó 'bá ĩ'dinĩ sėndě
fělépi rĩ ãni.
- 8 'Bá ásĩ ũnzĩ ngalépi rĩ la drĩlé ũnzĩ tra áyũ,
íjõ ũnzĩ ĩ'di 'bã ngalé rĩ la ãšĩ rá.
- 9 'Bá ãko fělépi ásĩ pírĩ sĩ rĩ ĩ'di drĩléba rú,
ã'dusĩku ĩ'di ãkónã ĩ'didrĩ kí ale 'bá lěměrí rĩ kí abe.
- 10 Ídrĩ 'bá idemará ru rĩ dro ãmvé, ãgátã ganá la fũ rá,
ãwãṅá ãzĩla ú'dãṅá la ukó rá.
- 11 'Bá íjõ múké rĩ lělépi ãzĩla íjõ jolépi ásĩ ĩgbě sĩ rĩ,
Úpĩ la adru ĩ'di 'bã wõřĩ.
- 12 Úpĩ la íjõ mgbã rĩ tã mba rá,
wó ĩ'di 'bá ũnzĩ rĩ kí 'bã ũtĩtãṅá kí fě ãšĩlé ũtrũ ru.
- 13 Ũvú'bá la jõ la, “Kěmĩ ãmvé 'dãã cí!
Ádrĩ fũ ãmvélé, ĩ'di áma ci rá!”
- 14 Ũkú ãwú'bá ru mĩfĩlĩ ãcí rĩ 'bã tĩ ĩ'di 'bũ mgbĩ rĩ áni;
'bá Úpĩ 'bã ũmbã 'bã sĩ angájõ ĩ'banĩ rá rĩ kí u'de ala
gá nĩ.
- 15 Aza la ru tõ ngótĩṅá were rĩ ásĩ gá nĩ,
wó ĩndũ la cojó kẹlĩkã sĩ ímbátãṅá ru rĩ la aza ĩ'di agá
rĩ dro álĩ.
- 16 'Bá 'bá lěměrí rĩ kí ũnzãlépi sĩ málĩ ĩ'didrĩ kí ĩjãlãjõ rĩ,
jõku 'bá fětãṅá fělépi 'bá málĩ trũ rĩ ní rĩ kí acã ĩřĩtrã
lěměrí.

Ijó 'bá ũndũwã rú rĩ 'bã jolé rĩ kĩ

- 17 Ínzĩ ími bílé mgbọ́ rú ǎzıla mí are Ijó 'bá ùndũwā rú rĩ
 'bā jọlé rĩ kí;
 Í'bā ími ásı́ sı́ kí nǎjọ́,
- 18 ǎ'dusı́ku ı́'di múké míní ímbátánjá 'dĩ kí tã mbajọ́ ími ásı́
 gá,
 'ba adru kí dó sı́ pírı́ ími tı́ gá 'dā bábá.
- 19 Má ímbá míní kí ǎndrũ 'dĩ, ǎndá mi dó sı́
 Ijó 'dĩ sı́ ásı́ 'bā Úpı́ ǎdrónǎ drı́ gá.
- 20 Ásı́ ǎndrá ĩminí Ijó kǎlı́ na,
 ímbátánjá ru ǎzıla nǎtánjá drı́ kí,
- 21 sı́ ĩminí Ijó mgbā ǎzıla ǎndá rĩ kí nǎjọ́
 ǎzıla ĩminí sı́ Ijó pı̀rı́ rĩ umvijọ́ 'bá ĩmi tı́ pĕlépi rĩ
 'banı́ ku yā?
- 22 Íra jọ́ 'bá lĕmĕrí rĩ kí 'bā ǎko kí ı́'banı́ adrujọ́ lĕmĕrí rĩ
 sı́ ku;
 ǎzıla mí unı́ 'bá ǎzākoma lĕlépi rĩ kí 'bā Ijó dũwánı́
 gá ku,
- 23 ǎ'dusı́ku Úpı́ la kĕsı́ ı́'badrı́ lı́ nı́
 ǎzıla ı́'di málı́ 'bá kí ralépi rĩ 'badrı́ kí 'du rá.
- 24 Íru wọ̀rı́ 'bá ásı́ ǎcí rĩ be ku,
 mı́ u'á 'bá ùmbā rụlépi mbĕlĕ rĩ be ku,
- 25 jọ́ ını́ ku mi gĕrı́ ı́'didrı́ kí ı́nı́ rá
 ǎzıla mi gbā mǎtégō gá rá.
- 26 Ítu pá 'bá ǎzí ní dĕnṓ 'duná gá ku
 jọ́ku ífĕ mı́ ǎko ǎzí 'bá ǎzí ní gúrā rú sı́ dĕnṓ 'dujọ́
 ku.
- 27 ǎko ǎzí drı́ adru mídrı́ 'dá yu sı́ dĕnṓ 'dā tı́ ı́fĕjọ́,
 ála uja gbọ́lọ́ mídrı́ 'dụlé tı́ la gá áyụ.
- 28 Mı́ uja lőkókörı́ ǎndrá mí áyıpı́ka 'bā kí 'bálé údu
 sı́ ǎngũ awajọ́ rĩ 'bā mı́fı́ ku.
- 29 Índre 'bá ǎzí ǎzí ngalépi ǎlǎgṓ sı́ la rá yā?

ĩ'di drújí àzì nga ùpi 'baní
icó àzì ngalé 'bá àzìṅá kóru rĩ 'baní ku.

23

- ¹ Ídrí ri àkónā nalé 'bá àmbógó be
lě ina àkónā ajílé ími drílé gá rĩ ádrízā mgbā rĩ sī,
² àzila ídrí adru 'bá rọmgbó ru la,
mí ụtrí ími ùcógóná idélépi kólókóló rọmgbó sī 'dā
drí,
³ mí idé ùlě àkónā àjí ambamba 'bālé àmbógó ní rĩ kí sī
ku;
icó adrulé àkónā sī ími isíjọ la rá.
⁴ Mí iza ími ùkpó pírí sī málí ndrújó ku,
mí adru ùndūwā rú sī íjọ 'dī drí atrijó,
⁵ à'dusíku málí la àvī 'bá drí gá 'dā mífí 'bā ru bǐjọ kámí
rĩ áni,
úpíjí la drí kí àrū 'bo,
ĩ'di nga ùlí gá cécé yúkù 'bā ngájọ rĩ áni.
⁶ Ina iná 'bá ìndrá rĩ drí ku,
ími ùlě 'bā àngā iná ĩ'di àni àjí ambamba rĩ sī ku,
⁷ à'dusíku ĩ'di íjọ ùrā inā 'bā àjě sí yā rĩ drí gá.
Tì gá 'dā ĩ'di jọ la míní, “Ina, iná àzila ímvu àko
mvulé mvu-mvū rĩ kí,”
wó ásí agâlé íjọ ĩ'di 'bā jọlé rĩ adru àfùlépi ĩ'di tì gâlé
rĩ áni ku.
⁸ Mí uja iná were tá míní nalé ĩ'didrílé rĩ kí gbélé rá
àzila mi àwā'dífô míní fělé ĩ'diní rĩ kí iza rá.
⁹ Íjọ íjọ 'bá azalépi aza-azā rĩ ní ku,
à'dusíku ĩ'di ìmbátáná míní fělé ĩ'diní rĩ kí ide-ìdě.
¹⁰ Mí uja jọ lókókörí 'bālé ándrá údu sī àngū awájọ rĩ 'bā
mífí ku
jòku ífí ìmvú 'badrí ámvú agá ku,
¹¹ à'dusíku 'bá kí tāmbalépi rĩ ùkpò trū;

- ĩ'di ími drĩ gá íjó lì rá.
- 12 Í'bā ími ásí ímbátáná drĩ gá;
 āzila ínzĩ ími bílẹ́ mgbọ́ rú sī íjó ùndūwá ru rĩ kí arejó.
- 13 Mí ĩcē jō ngótíná mídrĩ ñndú co agá ímbátáná ru rĩ gá ku,
 ídrĩ ngótíná ñndú co kẹ́líká sī ímbátáná ru, icó sī drálé ku.
- 14 Ídrĩ ngótíná ñndú co kẹ́líká sī ímbátáná ru rá;
 mi ĩ'di ídri pa drā agá rĩ sī rá.
- 15 Mā ngótĩ, ími ásí drĩ adru ùndūwá ru,
 áma ásí dó adru āyíkō sī;
- 16 áma ásí vā adru āyíkō sī,
 ími tì drĩ íjó pìrì rĩ jọ rĩ gá.
- 17 Mí adru ājā sī 'bá íjó ùnzí ngalépi rĩ kí sī ku,
 wó rá la ú'dú pírí sī ími ásí 'bā ve íjó Úpí ũrĩjọ rĩ sī.
- 18 Íjó míní sī ásí tǐjọ drĩ la gá drĩlẹ́ gálé rĩ kí mi kí ịsụ rá
 āzila íjó míní ásí tǐjọ drĩ la gá rĩ icó dó sī adrulé úyé ku.
- 19 Mā ngótĩ, mí are íjó, mí dó sī adru ùndūwá ru,
 í'bā ími ásí sī acíjọ gẹ́rĩ pìrì rĩ gā sī.
- 20 Mí icí mi 'bá íwá mvùlépi ambamba rĩ kí abe ku
 jọku 'bá ịzá nalépi rọ́mgbọ́ ru rĩ kí abe ku,
- 21 ā'dusíku 'bá íwá mvùlépi ambamba rĩ kí 'bá rọ́mgbọ́ ru
 rĩ kí abe kí acá lẹ́mẹ́rí,
 āzila ú'dú kojó rĩ la ími fẹ́ bōngó ũyóró sùlẹ́.
- 22 Mí are mí átẹ́pì ími tìlẹ́pi rĩ tì
 āzila mí ide mí āndrẹ́ ku drĩ táni adru ịdránígó ru.
- 23 Mí ịgbā míní íjó mgbā rĩ 'i āzila mí ịtũndā ĩ'di ku;
 ịndrũ míní ùndūwā, ārútáná āzila íjó vājā.

- 24 Átépi ngótɪná Íjó mgbā rī ngalépi rī dr̄ɪ la āyikō
 āmbógó la ɪsù rá;
 'bá ngópɪ 'bā sī adrujó ùndūwá ru rī la u'á ɪ'di sī āyikō
 sī.
- 25 Lě mí átépi kí mí āndrě be 'bā adru kí āyikō sī;
 lě ūkú ími tɪlépi rī 'ba adru āyikō sī!
- 26 Mā ngótɪ, ífě mání ími ásɪ fô
 āzɪla ími mɪfɪ 'bā ndre āngū gērɪ mádrɪ kí gá,
 27 ǎ'dusɪku āwɪ 'bá ɪ'di cécé 'bú mgbi rī áni
 āzɪla ūkú mɪfɪ áci trū rī ɪ'di cécé kídí lúrú rī áni.
- 28 ɪ'di ru la gērɪ tɪ gá 'bá ūtēlé cécé 'bá 'bá ralépi rī áni,
 āzɪla ɪ'di fě āgɔbɪ ũ'bí 'baní acájó 'bá Ādróná nɪlépi
 ku la k̄í rú.
- 29 ǎ'di 'i cāndí ru nī yā? 'Bá ūcōgō rú rī ǎ'di 'i yā?
 ǎ'di la āwā nī yā? ǎ'di la unu nī yā?
 ǎ'di ɪrɪ 'bá ūkū ākōzá ru Íjó āzɪ kóru rī gá nī yā?
 ǎ'di mɪfɪ ka ika rú rī gá nī yā?
- 30 'Dɪ kí 'bá íwá mvɪlépi sáwā āzo rú rī k̄í,
 'bá íwá usalé usā rī mvɪlépi rī k̄í.
- 31 Ími ūlě 'bā āngā jō íwá 'bā mɪfɪ kalépi ika rī sī ku,
 dr̄ɪ d̄ɪ kópō agá 'dāá pāā-pāā,
 dr̄ɪ sɪ vū gālě ūré ru!
- 32 ǎsɪɲá gá ɪ'di 'bá ga cécé ɪn̄ɪ áni
 āzɪla ūjū la cécé gala 'bá dr̄ɪ áni.
- 33 Ími mɪfɪ la Íjó ũrɪ fēlépi rī kí ndre,
 āzɪla mi ími ɪpɪ ǎfó sī ɪnzō rú.
- 34 Mi adru cécé 'bá ru lalépi ɪ'dú gá gbóló sɪ gá gbóló
 'bā sī ru ɪcɪjó ɪ'di trū ɪcɪ-ɪcɪ rī áni,
 cécé 'bá ru lalépi gbóló sɪ gá gbóló 'bā sī ru ɪcɪjó
 wɪrɪgɪlɪ ūkō āzɪ rī gá wɪrɪgɪlɪ āzɪ rī gá rī áni.

³⁵ Mi jọ la, “Gbã kí ma rá, wó ìpěnjã ma ku!
Co kí ma rá, wó má amá àcójá 'dã ku!

Àngū la ọwí ǎ'dutú
mání sī mụjọ íwá ǎzí rī mvụjọ?”

23:19-21 Mâ ngótì, mí are ǎzila lě mí adru ùndūwá ru,
ì'bā ími ásí sī acíjọ gěrī pìrì rī gā sī.

24

¹ Mí idé ǎjã sī 'bá íjọ ùnzí ngalépi rī kí sī ku,
lě írụ wōrī 'bá ùnzí rī abe ku,

² ǎ'dusíku kí ásí gálé kí íjọ 'bá ìcōcōnjájọ rī kí itú
ǎzila kí tị gá íjọ ǎgōbī rú rī kí ǎfū nī.

³ Ùndūwá sī ála jó sị,
vátáná sī jó la pá tu ùkpó ru.

⁴ Nítáná sī jó sīlẹ ǎzila 'a alilẹ rī kí ga tré
málí ǎjẹ rú ùniyambamba rī kí sī.

⁵ 'Bá ùndūwá rú rī ì'di ùkpó trū
ǎzila nítáná ì'didrì la ì'diní ùkpō fě drī gá drī gá,

⁶ íjọ 'dī sī mi ǎ'dí drī ce ùndūwá sī
ǎzila 'bá 'bá ásí imbálépi rī 'bã kí adrujọ ù'bí ru rī sī.

⁷ 'Bá azalépi aza-azâ rī ní, ùndūwá la adru wílíwílí;
icó tị nzílẹ sī íjọ jọjọ kējítì 'bá ǎmbogo 'bã kí sī ru
trajó rī gá ku.

⁸ 'Bá íjọ ùnzí itúlépi rī
ála ì'di umve 'bá 'bá 'a usalépi rī 'i.

⁹ 'Bá azalépi aza-azâ rī la íjọ ùnzí ùrā idélé áyụ,
'bá ngū kí 'bá idemará ru rī 'bã ǎjí ùnzí.

¹⁰ Ídrī adru ùkpó kóru sáwã íjọ 'bã kí ími ìgbūgbūnjú rī
sī,

ífi la ími ũkpó gã!

- 11 Mí apá 'bá drĩ celé drā gá íjó kóru rĩ kî,
lê mí atrĩ 'bá bábá lèlé mụlé ụ'dílé ụ'dî-ụ'dî rĩ kî.
- 12 Ídrĩ jọ la, “Wó ãñĩ íjó 'dĩ kí drĩ gá íjó ãzí ku.”
Ădróná íjó 'bá ásí gá rĩ ndrelépi cé,
ăzĩla ími ídri tā mbalépi nĩ rĩ nĩ íjó drĩ la gá ku yā?
Icó 'bá ălu-ălu ũfèlè íjó ĩ'di 'bā ngalé rĩ kí sĩ ku yā?
- 13 Mā ngótĩ, ímbe ăñũ-úsā áyụ ă'dusĩku ĩ'di múké,
ăñũ-úsā la adru ími tị gá 'dā ĩlĩkĩlĩ rú.
- 14 Lē ĩnĩ rá ũndũwā vā ĩlĩ-ĩlĩ rú ími úrĩndĩ nĩ;
ídrĩ ĩ'di ĩsũ rá, mi adru ásí 'bānjá ụ'dụ drĩlè gálè rĩ
'badrĩ trũ,
ăzĩla ásí 'bānjá mídrĩ icó dó ĩndụ celé ku.
- 15 Íla mi 'bá ũnzĩ rĩ ăni 'bá ălá rĩ drĩ tèlè sĩ ĩ'di 'dijó ĩ'didrĩ
jó pá gá ku,
ăzĩla íra ăko ăngũ ĩ'dinĩ sĩ u'ájó rĩ gá rĩ kí ku
- 16 ă'dusĩku 'bá ălá rĩ drĩ tání a'dé vũ gá pâlè ăzĩrĩ ĩ'di angá
urugá ĩdĩ rá,
wó ũcōgō la 'bá ũnzĩ rĩ ni fúrũ-fúrũ.
- 17 Mí adru jō ăyĩkō sĩ mērọ'bá mídrĩ 'bā a'déjọ vũrũ rĩ sĩ
ku,
ăyĩkō 'bā rụ mi ĩ'dinĩ a'déjọ vũ gá rĩ sĩ ku,
- 18 jō ĩni ku Úpĩ la ĩ'di ndre rá ăzĩla icó u'álè mínĩ ăyĩkō sĩ
ku
ăzĩla icó dó sĩ mērọ'bá mídrĩ ní drĩrĩma fèlè ku.
- 19 Ími ásí 'bā umvú 'bá ũnzĩ rĩ kí sĩ ku;
jōku mí idé kí sĩ ăjā sĩ ku,
- 20 ă'dusĩku 'bá ũnzĩ rĩ 'bā ásí tĩnjá íjó ăzí drĩlè gálè rĩ gá
la yụ,

āzila dǐzā 'bá ūnzí rī drī ála anú la rá.

- 21 Mā ngótì, ífě ārútáná Úpí ní āzila úpí ní,
 mí ícì mí 'bá ūnzí rī kí abe ku
 22 ā'dusiku lǐkǐ 'bā mụjọ a'déjọ kí drī gá rǔgbú rī sī
 āzila ā'di nǐ dó sī drīlẹ-ūnzī ǐ'bā kí mụlé ajilé kí drī
 gá rī nǐ yǎ?

Ijó 'bá ūndūwā rú rī 'bā kí jọlé rī 'bā āzì kí

- 23 'Dī kí vā Ijó 'bá ūndūwā rú rī 'bā kí jọlé rī 'bā āzì kí:
 Míni Ijó Ijó 'bá kí drī gá mǔlǔmbě sī rī ūnzí.
 24 'Bá jọlépi la 'bá Ijó ūnzí ngalépi rī ní, “Mí iza Ijó āzì ku
 rī,”
 'bá kí mụ ǐ'di wǎlé rá āzila súrú kí ǐ'di gá úmgbé.
 25 Wó Ijó kí adru múké 'bá Ijó lǐlẹpi 'bá ūnzí rī drī gá
 tọndọlọ rī ní,
 āzila drīlẹba la adru ǐ'diní āmbógó rú.
 26 Míni Ijó pǐrǐ umvijọ rī,
 ǐ'di cécé 'bá amvujọ rī áni.
 27 Mí idé ámvú mídrǐ kí bábá
 āzila ísa ǔrǐ mídrǐ kí ráká
 mí ǐ'dó dó jó sǐlé índó.
 28 Ínze Ijó ǐndú mǐ jǐrání ọrụ 'bá gá Ijó āzì kóru ku,
 jọku mí ayú ímí tǐ sǐ ǐ'di uléjọ ku.
 29 Lě Ijó jọ, “Ma mụ Ijó idélé ǐ'di rú cécé ǐ'diní idélé má
 rú rī áni la ku,
 má ārígótì úfě Ijó ǐ'di 'bā idélé rī sī la ku.”
 30 Má alì ūvú 'bá drǐ ámvú tǐ gá sǐ
 āzila zǎbǐbū ámvú 'bá ūndūwá kóru rī drǐ tǐ gá sǐ,
 31 ǔcǐkǐ dọ ǐ'didrǐ ámvú agá pírí,
 āvúkí āzǔ ámvú agá nǐ āzila Bǒrǒ sǐlé írǎ sǐ sǐ zǎbǐbū
 ámvú andre cejó rī andi rá.
 32 Ijó mání ndrelé ǐ'didrǐ amvú agá rī fi áma ásí gá alí

āzila má ʃsú ímbátáná íjó mání ndrelé rī kí agá jójó
la:

³³ ʋ'dú kojó were āzila ʋ'dú 'bejó álí,

ru drī trajó cí āzila sī u'ájó jā áyū rī la fē

³⁴ lēmērī la amú ími drī gá cécé ũgú'ba áni,

āko ākō la ími ra cécé ũgú'ba ʋsū trū rī 'bā amújó
ími rajó rī áni.

25

Ijó Sūlūmánī 'bā jolé ũndūwá sī rī 'bā āzī kí

¹ 'Dī kí íjó u'belé u'bé u'bē 'bá úpí Hēzēkíyā Yūdā gá rī
drī 'bā kí andrelé sīlé angájó íjó u'bénjá Sūlūmánī 'bā jolé
rī kí agá rī kí:

² Ādróná zī íjó āzī rī cí la; sī dīzā ī'didrī i'dajó,

wó íjó kí ʃndú ndrūjó rī ī'di dīzā ũpi 'badrī i'da.

³ Cécé 'bū 'bā adrujó wílwílwí āzila ũnókú 'bā adrujó mgbi
rī áni,

íjó 'dī sī 'bā āzī icó dó sī íjó ũpi kí ásí gá rī nīlé ku.

⁴ Ívu sīlīvā 'bā ʃzēkí kí úká sī rá ká,

āzila 'bá úká dīlépi rī la dó sī sīlīvā kí dī ākójó ru ʃndō;

⁵ mí unze 'bā ũnzí rī kí úpí drīlé gá rī sī rá ká

āzila ũpī ī'didrī la dó sī pá tu ũkpó ru íjó pīrī rī sī.

⁶ Í'bā mi ʋrūgá úpí drīlé gá ími drī sī ku

āzila í'bā mi 'bā āmbogo rú rī kí 'bā āzī ru ku;

⁷ ī'di adru míní múké āndānī úpí drī jō la míní, “Mí atú
ʋrūgá 'dō,”

ndē míní drīnzá ʃsújó 'bá kí drīlé gá rī rá.

Ijó míní ndrelé ími mīfí sī rī sī,

⁸ lē mí agū 'bá tōlé kēsī gá mbēlē rú ku,
āšńá gá mi dó mū ā'du idélé

- mî jírání drī míní drĩnzá fě rá rī gá?
- 9 Ídrī Íjọ́ ĩminí áwájó ĩmi drĩdrĩnī gá jírání be rī itú,
lě Íjọ́ ĩminí itúlé ĩmi drĩdrĩnī gá rī 'bā fū jō āmvé ku,
- 10 jō ku 'bá Íjọ́ 'dā arelépi rá rī la míní drĩnzá fě rá
āzila Íjọ́ jolé ĩmi drī gá ũnzí rī icó dó āvílé ku.
- 11 Íjọ́ jolé múké sáwā múké rī agá rī ĩ'di
cécé gólūdī ālá 'bālé ākójó sílívā rú rī agá rī áni.
- 12 'Bá ũndūwá ru rī 'bā zajó 'bá bílẹ́ trū rī drī gárí ĩ'di
cécé ngílíngílí jōku āko ũnī ani idélé ũniyambamba
gólūdī sī rī áni.
- 13 'Bá Íjọ́ ujílẹ́pi múké rī la 'bá ĩ'di tị pělẹ́pi rī ásí igrẹ
cécé igrẹ́ rī 'bā igrẹ́ sị igrẹ́jọ́ sáwā ākónā
ŭkūnājọ́ rī sī rī áni.
- 14 'Bá ru igrẹ́lẹ́pi ĩnzō sī āfó ru rī
ĩ'di cécé ŭrū'bū anílẹ́pi āzila ālúkúkúkū lịlẹ́pi uzogó
kóru rī áni.
- 15 Ídrī Íjọ́ tē jā ĩni, mi icó úpī ásí ujalé mí rú rá,
āzila ĩdra Íjọ́ ulílẹ́pi túlì-túlì rī la 'bá ĩfākā anu rá.
- 16 Ídrī ānú igrẹ́ rá, ímbe calẹ́pi míní rá rī áyọ,
ídrī mbe la ambamba, mi gbẹ́ rá.
- 17 Mí ací jírání mídrī drīko gálé ú'dú pírí sī ku,
jōku ĩ'di ĩmi ājí ngŭ ũnzí.
- 18 'Bá Íjọ́ ĩndú nzelẹ́pi ĩ'di 'bā jírání drī gá ĩnzō rú rī,
ĩ'di 'bá adrá cécé túré jōku ménénjá jōku 'é sị ací rī
áni.
- 19 Míní ĩmi ásí 'bājó 'bá Íjọ́ pịrị kóru rī drī gá sáwā ũcōgō
drī agá rī sī rī,
ĩ'di cécé míní āko cijó sị kōlō-kōlō jōku acíjọ́ pá acá
trū rī sī rī áni.
- 20 Úngó āyíkō āni la ngojọ́ 'bá ásí kpẹ́lẹ́pi Íjọ́ āzì sī rá rī ní
rī,

- ĩ'di cécé míní bōngó trūjọ 'bá ɣgbě 'bā fūlé fūfū rĩ
 uru' 'bá gá rá rĩ áni jọku ā'í trijọ ākōzá mifí gá rĩ
 áni.
- 21 Méré' 'bá mídrĩ drĩ adru ābírí sĩ, lě ífě ĩ'diní ākōnā nalé;
 ɣyí vı ndě jọ ĩ'di rá, lě ífě ĩ'diní ɣyí mvulé.
- 22 Ijó míní idélé ĩ'diní 'dĩ 'bā áni rĩ sĩ mi drĩnzá fě ĩ'diní,
 āzıla Úpí la ími ũfě íjọ míní idélé múké rĩ sĩ rá.
- 23 Cécé ālúkúkū úrūlé ru rĩ 'bā uzogó ajíjọ rĩ áni,
 ɣdra íjọ jọlépi 'bání vúlé gá rĩ la mifí iní ají.
- 24 Míní u'ájọ jọ 'bā kōnā gá lótré gá 'dāá rĩ ĩ'di múké;
 ndě míní u'ájọ ũkú āwálépi unzí rĩ be jọ ālu gá rĩ rá.
- 25 Ijó mgbā angálépi āngū álí gá rĩ arejọ rĩ,
 ĩ'di cécé 'bá ɣyí vı 'bā ndělé rá rĩ 'bā ɣyí ɣgbé mvujọ
 rĩ áni.
- 26 'Bá múké rĩ drĩ ru fě drĩ celé 'bá ũnzí rĩ 'badrí,
 ĩ'di cécé ɣyí ālá rĩ agá kórōná usújọ rĩ áni.
- 27 Ānų najọ ambamba rĩ adru múké ku
 āzıla míní rú kuma ndrűjọ míní cénĩ-cénĩ rú rĩ adru
 múké ku.
- 28 'Bá ru ũmbā ɣtrílépi ku rĩ
 ĩ'di cécé táwűnű Bōrō ĩ'di andre cejọ rĩ 'bā sĩ a'déjọ
 rá rĩ áni.

26

- 1 Adru múké ku sĩ ɣnzĩtánjá fějọ 'bá azalépi aza-azâ rĩ ní
 cécé sí 'bā zōnjá āzıla uzogó 'bā 'dĩnjá sáwā ākōnā
 trajọ rĩ sĩ rĩ 'bā adrujọ múké ku rĩ áni.
- 2 Áwātánjá ícọ ími idélé ũnzí ku idrĩ íjọ āzĩ ũnzí la idé ku
 rĩ gá.
 ĩ'di adru cécé ārĩnjá ungalépi ungâ āzıla alílépi alı-alı
 rilépi ku rĩ áni.
- 3 Ícọ fārásĩ kẹlíká íníríkó ru rĩ sĩ, mí umbé kăyĩnō tı aya sĩ
 cí

- āzila íco 'bá azalépi aza-azâ rî 'bã ùngúkú kẹ̀lìkà sí.
 4 Mí umvi zìtáná 'bá azalépi aza-azâ rî 'bã zìlé rî ku,
 jō íni ku mi aza cécé ì'di áni.
- 5 Mí umvi 'bá azalépi aza-azâ rî aza ì'didrî 'bã vúná sí,
 jō ku ì'di ùrā la 'i ùndūwā trū.
- 6 Míní wárāgā fējó 'bá azalépi aza-azâ rî drí gá rî ì'di cécé
 míní ími pá kí lǐjọ rá,
 āzila míní ādrákí mvujó rî áni.
- 7 Ijọ 'bá azalépi aza-azâ rî 'bã u'bélé rî ì'di āzì kóru
 cécé 'bá acalépi rá rî 'bã pá 'bã adrujọ āzì kóru rî áni.
- 8 Ìnzìtáná fējó 'bá azalépi aza-azâ rî ní rî ì'di
 cécé írā umbéjọ rōgbógbō gá cí ì'di 'bã sī ícójọ ru vujó
 ku rî áni.
- 9 Ijọ 'bá azalépi aza-azâ rî 'bã u'bélé rî,
 ì'di cécé 'bá ìmēralépi íwá sí rî 'bã ũcìkí ì'didrí sōlépi
 rî anzéjọ rî áni.
- 10 'Bá āzì fēlèpi 'bá azalépi aza-azâ jōku 'bá alìlèpi alì-alì
 rî ní rî
 ì'di cécé 'bá úsụ trū rî 'bã 'bá kí 'a tōjọ 'é sī mírì rú
 rî áni.
- 11 'Bá azalépi aza-azâ rî la ìjọ aza rú rî nga ìdì
 cécé ùcógó 'bã gōjọ úgbé ì'di 'bã gbèlé rî mbejọ ìdì
 rî áni.
- 12 Ìndre 'bá ru 'bālèpi ùndūwá ru cénì la rá yā?
 Ásí tǐnǎ 'bá azalépi aza-azâ rî drí ndě 'bá 'dā áni rî
 rá.
- 13 Ūvú'bá la jọ la, “Kēmǐ gẹrǐ gá 'dāá cí,
 kēmǐ ũmbá la gbòkò gálé cí.”
- 14 'Bá ũvú rî la ru uja ì'didrí gbóló sí gálé
 cécé kẹ̀jítì 'bã ru ujajọ pátā gá rî áni.
- 15 Ūvú'bá la ru drí su mgbi íná ātǐjọ rá,
 wó ũvū ambamba rî sī ícọ íná sulé tì gá ku.

- 16 'Bá ũvú rĩ ní rĩ gá índě ũndũwā sī 'bá ázîrĩ íjó umvilépi múké rĩ kí rá.
- 17 Míni fíjọ íjó mĩ ãni ku rĩ agá rĩ i'di cécé
'bá ũcógó rułépi b̄lẹ́ gá rĩ áni.
- 18 'Bá azalépi aza-azâ 'é sí áci rĩ gbẹ́lépi
ãzila aválépi ãko sí áci rĩ sī rĩ
- 19 i'di cécé 'bā i'di 'bā jīránī ulélépi jọlépi la,
“Ma tí mâ ngá avá agá avá avâ rĩ áni.”
- 20 Ijijá kóru áci la anú rá;
ãndróndróńá kóru ãwāńá la adru yu.
- 21 'Bá ãwāńá lélépi ambamba rĩ la ãcóná fě i'dólé
mbě́lěńá ru
cécé áci kúlú 'bā áci p̄lẹ́ńgú akójó jòku áci 'bā ijijá
akójó rĩ áni.
- 22 Ijó jọlé káláná ru rĩ la fi íná ãjĩ-ambamba rĩ áni;
i'di fi 'bá ári gá.
- 23 Ijó jọlé tị gá 'dā ãlápítí ru wó ásı gálé íjó ndú la 'bā sī
adrujọ nĩ rĩ
i'di cécé úmvú s̄lẹ́ ũdrí sī sī ụru 'bá la asejọ s̄lívā
ĩzě́kí sī cí rĩ áni.
- 24 'Bá ásı ũnzí rĩ la ásı ũnzí i'didr̄i a'bó íjó jọńá múké rĩ
sĩ;
wó ásı la ga tré úlétáná sī,
- 25 icó ru 'bālẹ́ 'i íjó múké rĩ jọ,
wó lě mí ãĩ íjó i'di 'bā jọlé rĩ ku ã'dusĩku ásı la ga
tré íjó ũnzí sī.
- 26 Drĩ táni ásı ũnzí i'didr̄i zĩ ãnzō sī rá tí,
íjó ũnzí i'didr̄i la amú ru i'dalé ũ'bí kí agá rá.
- 27 'Bá 'bú 'dìlẹ́pi sī 'bá ázi isíjọ rĩ 'bā vúná la uja a'délé ala
gá nĩ;
'bá írā l̄lẹ́pi rĩ írā i'di 'bā l̄lẹ́ rĩ la ãgō i'di vúná i'bélé.
- 28 İdra ãnzō al̄lẹ́pi rĩ ngũ 'bá i'di 'bā sī ãzá fějọ i'baní rĩ kí
ũnzí,

ãzıla tì 'bá ipílépi ìnzõ rú rĩ la 'bá ìlĩkĩ rá.

27

- ¹ Mí ipí mi ú'dú drũsĩ rĩ sĩ ku,
ã'dusĩku míní nĩjọ la ã'du la mụ ru idélé ú'dú drũsĩ
rĩ gá nĩ yã ku rĩ sĩ.
- ² Mí ipí mi ími tì sĩ cénĩ ku, 'bá ãzí ndú la 'bã ipí mi nĩ,
mí ipí mi cénĩ-cénĩ rú ku.
- ³ Írã kí cínákí be pírí ãnzì rú,
wó 'bá azalépi aza-azã rĩ la ásí ãzá fẽ ndẽ ãko ìrĩ 'dĩ
kí ãnzì sĩ pírí rá.
- ⁴ Ûmbã ì'di ùnzí ãzıla ásí ãcĩ ì'di lĩkĩ,
wó ãjã ndẽ ãko 'dĩ kí ùnzĩkãná sĩ pírí rá.
- ⁵ 'Bá ãzí 'bã íjọ ùnzí a'dájọ tondọlọ rĩ ì'di múké
ndẽ lětáná zjọ ì'diní cí rĩ rá.
- ⁶ 'Ébí mĩ wõrĩ 'bã 'bálé ími uru 'bá gá rĩ ì'di múké ndẽ
mẹrọ 'bã 'bã ími amvujó nĩ rĩ rá.
- ⁷ 'Bá agalépi ãkónã sĩ tré rĩ la gã ãkónã ãjĩ-ambamba ãnú
áni rĩ nalé úmgbé,
wó 'bá ãbírĩ 'bã ndělé rá rĩ ní ãkónã ùjĩkírĩlĩ rĩ la ru
'bĩ ìlĩ-ìlĩ ru.
- ⁸ 'Bá fũlépi lícọ ì'didrĩ agá 'dã sĩ mụjọ abá trũ mĩrĩ
rú rĩ ì'di cécé
ãrĩnã ì'di 'bã jörövũ a'belépi rá mụlépi abá trũ rĩ áni.
- ⁹ Adu ngũlépi ãjĩ trũ vĩrĩ rĩ kí lübánĩ be ãyĩkõ fẽ ásí ní,
wõrĩ ígátáná pìrĩ rĩ fělépi rĩ la ãyĩkõ fẽ gẽrĩ ãlu 'dĩ
sĩ.
- ¹⁰ Mí a'be jõ mĩ wõrĩ jõku mí átépi 'bã wõrĩ ku,
íjọ ùnzí drĩ sĩ ími isú ímụ rú sĩ mĩ ádrípì zìlé
ãzãkoma isújọ ku.
Ì'di múké mụjọ ãzãkoma gá mĩ jĩránĩ rú ndẽ míní
mụjọ mĩ ádrípì u'álépi mĩrú 'dãá álĩ rĩ rú rĩ rá.

- 11 Mâ ngòpì, mí adru jō ùndūwā rú, áma ásí la dó sī u'á
 àyikò sī,
 ma dó sī 'bá Ijó jòlépi áma uru 'bá gá rī kí umvi múké.
- 12 'Bá ùndūwá ru rī la Ijó ùnzí ndre āzila ī'di sī apá rá,
 wó 'bá Ijó ūrālépi ku rī lā fi alagá āzila ī'di ī'di drī gá
 ūcōgō ají.
- 13 Lē ī'du bōngó 'bá sādínī rú gūrā 'bālépi 'bá ī'di 'bā nīlè
 ku rī ní rī rá,
 írū ī'di dēnō tì gá drī idé la ūkú acílépi mīrī rú rī ní
 rī gá.
- 14 'Bá ī'di 'bā jīránī zīlépi ũ'bútì nínì ú'dúkó re sī rī ála
 ī'di lā 'bá 'bá wālépi la rú.
- 15 Ūkú āwālépi ambamba rī ī'di cécé uzogó ralépi jó gá
 sáwā pírí sī rī áni,
- 16 ī'di drī ũtríjō rī ī'di cécé ālúkúkū atriájō rī áni jōku ādu
 rújō drī āndá sī rī áni.
- 17 'Bá la Ijó ũnī 'bá drī,
 cécé aya 'bā aya sí jījō rī áni.
- 18 'Bá úlúgó ife tāmبالépi rī la āka la na rá,
 āzila ātí'bó āmbógó ī'didrī tāmبالépi rī la ārútánjá
 ịsụ rá.
- 19 'Bá 'bā ásí la ī'di ā'di 'i yā rī i'da
 cécé ịyí 'bā 'bá mēlētì i'dajó rī áni.
- 20 Āngū 'bá drālépi rá rī 'badrī kí Ābādónī be aga kí ku
 cécé āko 'bā cajó 'bá 'bá ru rī mīfī gá ku rī áni.
- 21 Ála gólūdī kí ũ'bī sílīvā be ācī sī
 wó ála 'bá ũ'bī ịcúnjá sī ī'di ịcúnjō rī sī.
- 22 Ídrī tání 'bá azalépi aza-azâ rī sī jíkī ife sī
 jíkī agá cécé āná sīlè rī áni,
 mí icó aza drī la gá rī ūfúlè ku.
- 23 Ímba ānākpá mídrī kí tā múké-múkè,

- ífě ími ásí pírí sī kí tãmbajó,
 24 ǎ'dusíku máli adru kí jǎ 'dâ ku ǎzila sùrú adru kí vâ jǎ
 'dâ ku.
 25 Ídrí ásé lì 'bo 'dǎ 'bǎ ũngúkú gá
 ásé ú'dí 'bé pá gá rī la dó ǎrũ zolé nī,
 26 mí icó kǎbīlō 'bíko sī bōngó idélé rá,
 ǎzila ìndrì sī mí icó ámvú ìgbǎlé rá.
 27 Mí dó sī adru lésú ìndrì drî trũ ìyō rú
 sī ími izójó 'bá mídrì lícó gá
 ǎzila izonzi mídrì átí'bó ru rī kí abe.

28

- 1 'Bá Ijọ ũnzí ngalépi rī kí rú ce unctioné gá 'bá ǎzì drī tání
 kí dro ku tí,
 wó 'bá Ijọ pìrì rī ngalépi rī kí ásí la adru ũkpó ru cécé
 kēmì drì áni.
 2 Sùrú ǎdrónǎ gǎlépi sī rī 'bǎ drīlẹ́ kí adru wěwě rú,
 wó sùrú drīlẹ́ la 'bǎ kí sī adrujọ ũndũwǎ rú ǎzila Ijọ
 vǎnjá trũ rī la pá tu ũkpó ru.
 3 Drīlẹ́ 'bá lēmērí rī kí ìkpālẹ́pi ìkpā-ìkpā rī
 ì'di cécé uzogó ũkpó trũ ǎkónǎ ámvú agá rī kí wǔlẹ́pi
 tì gá rī áni.
 4 'Bá ǎzítánǎ gǎlépi úmgbé rī ì'di 'bá 'bá Ijọ ũnzí ngalépi
 rī kí ũngúkú ǎtīlẹ́pi rī,
 wó 'bá ǎzítánǎ tãmbalẹ́pi rá rī ì'di 'bá 'bá Ijọ ũnzí
 ngalépi rī kí ũngúkú ǎtīlẹ́pi ku rī 'i.
 5 'Bá Ijọ ũnzí ngalépi rī ì'di 'bá Ijọ līlẹ́ pìrì rī ífí vǎlẹ́pi ku
 rī 'i,
 wó 'bá Úpí ǎdrónǎ ndrūlẹ́pi rá rī vǎ Ijọ līlẹ́ pìrì rī
 lóló.
 6 'Bá lēmērí Ijọ pìrì rī ngalépi rī ì'di múké ǎndânī
 ndě kùrénì Ijọ pìrì rī ngalépi ku rī rá.

- 7 Ngóṭíná āzítáná tãmbalépi rá rĩ rĩ'di ngóṭíná ũndũwã rú
rĩ 'i,
wó ngóṭíná wõrĩ 'bálépi anzì rõmgbó ru rĩ kí abe rĩ
la drĩnzá ají átépĩ nĩ.
- 8 'Bá málĩ ìsùlépi ãko rĩ'di 'bã lìlẹ́ 'bá kí drĩ gá ambamba rĩ
sĩ rĩ
la málĩ trá 'bá 'bá lēmērí rĩ kí ízákĩzã ndrelépi ìndĩ rĩ
nĩ.
- 9 Ādróná ngũ 'bá āzítáná tãmbalépi ku rĩ ũnzí āzila are
zítáná 'bá 'dã ní zìlẹ́ rĩ'di tì gá rĩ ku.
- 10 'Bá 'bá íjó pìrì rĩ ngalépi rĩ drĩ celépi gērĩ ũnzí gá sĩ rĩ
la gbã mātégō rĩ'di 'bã 'bálé rĩ gá nĩ,
wó 'bá íjó pìrì rĩ ngalépi rĩ la ũyá múké la ìsù rá.
- 11 'Bá málĩ trũ rĩ la ũrã la rĩ'di ũndũwã rú,
wó 'bá lēmērí vātáná trũ rĩ nĩ íjó 'ibaní āndānĩ.
- 12 'Bá ālá rĩ drĩ kí adru drĩlẹ́ ru nĩ, 'bá pírí kí u'á āyíkō sĩ,
wó 'bá íjó ũnzí rĩ drĩ kí adru ũpĩ gá nĩ, 'bá kí ru ũzĩ-
ũzĩ.
- 13 'Bá íjó ũnzí rĩ'didrĩ kí ũzĩlẹ́pi ũzĩ-ũzĩ rĩ icó drĩlẹ́ba ìsùlé
ku,
wó 'bá íjó ũnzí rĩ'didrĩ kí i'dalépi rá āzila kí a'belépi
rá rĩ la ásí ìgbẹ́ ìsù Ādróná drĩ rá.
- 14 'Bá idélépi íjó ũnzí sĩ ũrĩ sĩ rĩ la drĩlẹ́ba ìsù rá,
wó 'bá drĩ ũnzí rĩ la fi ũcōgō āmbógó la agá.
- 15 'Bá lēmērí rĩ kí adru ũkpō kóru drĩlẹ́ ũnzí rĩ drĩ,
rĩ'di cécé kēmĩ awalépi jōku ũbōgũ ru afulépi 'bá rú
rĩ áni.
- 16 Drĩlẹ́ íjó vālépi ku rĩ rĩ'di 'bá kí ìkpã-ìkpã,
wó 'bá ãko ìsùlé gērĩ pìrì rĩ sĩ ku rĩ ngũlẹ́pi ũnzí rĩ
la u'á ídri rú ù'dù ázo rú.
- 17 'Bá 'bá 'dìlẹ́pi rĩ
'dì 'bù sĩ ru ìsìjọ cé nĩ,
'bá āzì 'bã átĩ jō ũngúkú la ku.

- 18 Āko āzī aló 'bá íjọ pìrì rī ngalépi rī ku,
wó 'bá íjọ ūnzí rī la ìlìkì sáwā cí rī sī.
- 19 'Bá āzī ngalépi í'didrì ámvú agá ásí pírí sī rī la adru
ākónā trū wēwē rú,
wó 'bá sáwā izalépi íjọ ífí kóru rī kí agá rī la adru
lēmērí ru trẹyí.
- 20 'Bá íjọ mgbā rī ngalépi rī la drīlẹba āmbógó la ịsú rá,
wó 'bá lẹlépi málí ịsúlẹpi gbōrú rī ícọ ícẹlé drīrịma
ịsúrǎ gá ku.
- 21 'Bá uyajọ uyá rī í'di ūnzí,
wó kírítí 'bá āzí rī kí ā'í ru mífí sajó āko ìmbírǎǎ lá
sī.
- 22 'Bá ìndrá rī la lẹ ásí pírí sī málí ịsúlé
wó nǐ lēmērí la í'di tẹ rī gá ku.
- 23 'Bá uzálẹpi 'bá drī gá sī í'di itújó rī la vúlé-vúlé ru ásí
ìgbẹ ịsú
ndě 'bá 'bá ịpílẹpi ìnzō sī rī rá.
- 24 'Bá í'di 'bā átẹpi jọku āndrē
ralẹpi jọlẹpi la, “Dí adru íjọ ūnzí ku rī,”
ají kí ru 'bá 'bá 'dílẹpi rī be.
- 25 'Bá rọmgbọ trū rī la ācóná ají 'bá kí drīdrīrī gá,
wó ásí 'bājọ Úpí drī gá rī la drīlẹba fẹ.
- 26 'Bá ásí 'bālẹpi ùndūwā í'didrì drī gá rī la aza-azá,
wó 'bá íjọ kí ngalépi ùndūwā sī rī la ru pa rá.
- 27 'Bá āko fẹlẹpi 'bá lēmērí rī 'baní rī la adru sáwā pírí sī
āko trū,
wó 'bá ru mífí āzúlẹpi 'bá lēmērí rī kí sī cí rī la
áwátǎǎ āmbógó la ịsú.
- 28 'Bá íjọ ūnzí rī drī kí adru drīlẹ ru nǐ, 'bá kí ru ūzǐ-ūzǐ,
wó 'bá ūnzí rī drī kí úmvúke a'be 'bo, 'bá alá rī kí acá
drīlẹ ru ú'dí ru.

29

- ¹ 'Bá imbe ũkpó uzájó drĩ la gá tí rĩ la ãlĩkĩ ụ'dụ ̃lu agá, ico ru drĩ ingalé ãdí ku.
- ² 'Bá ̃lá rĩ drĩ kí adru drĩlẹ ru nĩ, 'bá pírí kí u'á ̃yĩkō sĩ, wó drĩlẹ ũnzí rĩ sĩ 'bá kí acá ũcōgō sĩ.
- ³ 'Bá ũndũwá lẹlẹpi rá rĩ la átẹpĩ ní ̃yĩkō fě rá, wó 'bá u'alẹpi ̃wụ' 'bá kí abe rĩ la málí ĩ'didrĩ kí iza-izā.
- ⁴ Úpí Ijó lẹlẹpi pịrị rĩ la fě sùrú ĩ'didrĩ la pá tu ũkpó ru, wó drĩ ru lẹ mifí saná sĩ, sùrú ĩ'didrĩ la andi rá.
- ⁵ 'Bá ĩ'di 'bā jírání ipílẹpi ĩnzō sĩ rĩ la ímbá 'be ĩ'di 'bā vúná nĩ.
- ⁶ 'Bá Ijó ũnzí ngalépi rĩ la gbā Ijó ũnzí ĩ'didrĩ gá nĩ, wó 'bá Ijó pịrị rĩ ngalépi rĩ la úngó ngo ̃zıla ĩ'di adru ̃yĩkō sĩ.
- ⁷ 'Bá ̃lá rĩ kí así 'bá lẹmẹrí rĩ kī sĩ rá, wó 'bá ũnzí rĩ vā 'bāngá Ijó 'dĩ ku.
- ⁸ 'Bá idemará ru rĩ kí táwũnĩ 'a usa ũmbā sĩ, wó 'bá ũndũwá rú ri kí ũmbā ãgbẹ rá.
- ⁹ 'Bá ũndũwá rú rĩ drĩ 'bá azalépi aza-azā rĩ tō dũwání gá, 'bá azalépi aza-azā rĩ la gụ ĩ'di sĩ gụgụ ̃zıla ásí ãgbẹ la adru 'dá yụ.
- ¹⁰ 'Bá 'bá ụ'dílẹpi rĩ kí 'bá Ijó pịrị rĩ ngalépi rĩ kí ngũ ũnzí, wó kí gẹrĩ ndrũ sĩ lẹjó 'bá Ijó pịrị rĩ ngalépi rĩ kí 'dijó rá.
- ¹¹ 'Bá azalépi aza-azā rĩ la ũmbā ĩ'didrĩ i'da tondolo, wó 'bá ũndũwá trũ rĩ la Ijó kī 'dụ ásí jā sĩ.
- ¹² 'Bá drĩlẹ ru rĩ drĩ ĩnzō are áyụ, 'bá ĩ'didrĩ ̃mbogo rú rĩ kí pírí acá 'bá ũnzí la kī.
- ¹³ 'Bá lẹmẹrí rĩ kí 'bá ĩ'di ikpālẹpi rĩ be ají kí ru ̃lu, Úpí fě ĩ'baní mifí sĩ ̃ngũ ndrejó ĩrĩtrá rá.
- ¹⁴ Úpí drĩ 'bá lẹmẹrí rĩ kí drĩ gá Ijó lị pịrị,

- ĩ'di ũpĩ na jã 'dâ.
 15 Ídrĩ anzi mídrĩ kí Ìndú co sī kí itújó rá, kí adru ũndũwã
 rú,
 wó ngótĩjã a'belé Ìndú colé ku rĩ la drĩnzá ajĩ ãndrẽ
 nĩ.
 16 Drĩlẹ ũnzĩ rĩ kí kálãfe drĩ tũtũ, Íjó ũnzĩ la vâ tũtũ,
 wó 'bá ãlá rĩ kí 'bá ũnzĩ rĩ kí 'bã a'déná ndre cé.
 17 Ídrĩ ngótĩjã mídrĩ Ìndú co ímbátáná ru rá, ĩ'di míní ásí
 Ìgbẹ fẹ rá,
 ĩ'di ãyĩkõ fẹ ími ásí ní rá.
 18 Súrú Ādróná 'bã drĩ celé nĩ ku rĩ la Íjó kí nga ãzítáná
 kóru.
 Wó 'bá ãzítáná Ādróná drĩ kí tãmbalépi rá rĩ ĩ'di
 drĩlẹba rú.
 19 Mí icó átí'bó imbálé Íjó jọhá tị sī rĩ sī á'dũsĩ ku.
 Drĩ kí táni Íjó míní jọlé rĩ vã rá tí wó icó kí ãzĩ la ngalé
 ku.
 20 Ásí tĩjó 'bá azalépi aza-azâ rĩ drĩ gá rĩ ĩ'di múké ãndânĩ
 ndě ásí tĩjó 'bá Íjó jọlépi ũrã 'a la ku rú rĩ drĩ gá rĩ
 rá.
 21 Ídrĩ átí'bó mídrĩ iwí sī ãko pírí kí fějó ĩ'diní vũrú-vũrú
 ru,
 ĩ'di drúzĩ amú ãko mídrĩ kí palé nĩ.
 22 'Bá ũmbá rĩ la ãcóná ajĩ
 ãzĩla 'bá ásí ãcí rĩ la Íjó ũnzĩ idé wěwě rú.
 23 Āfó la 'bá ịsĩ vũrú,
 wó 'bá ru irilépi vũrúlé rĩ la ãrútáná ịsú rá.
 24 'Bá ãko ũgũ'bá 'bã ũgũlé rĩ kí nalépi ĩ'di be rĩ ĩ'di ĩ'di
 'bã mérépó'bá ru cénĩ.
 Drĩ táni ũyõ na icó Íjó pịrị rĩ jọlé ku.
 25 Ụrĩ idéjó 'bá 'bá ru rĩ sī rĩ ĩ'di ũnzĩ-ũnzĩ cécé ímbá áni,
 wó ásí tĩjó Úpí drĩ gá rĩ la 'bá tãmba rá.
 26 'Bá ũ'bí kí lẹ ásí Ìgbẹ úpí drĩ ịsúlé,

wó Úpí la Íjó pìrì rī lì nī.

- ²⁷ 'Bá múké rī ngũ kí 'bá ūnzí rī kí ūnzí
āzila 'bá ūnzí rī ngũ kí 'bá múké rī kí ūnzí.

30

Ijó Ágũrĩ 'bā jolé rī kī

- ¹ 'Dī kí Íjó Ágũrĩ Yákéhĩ ngòpì 'bā jolé rī kī; jò Íjó 'dī
kí Itúwélĩ 'baní Ụkálĩ be:

- ² “Ma 'bá 'bá kí agá 'dā azalépi āndānī rī 'i;
ma 'bá kí agá 'dā vātánjá kóru.

- ³ Ma ūndūwā kóru,
jòku ánĩ Íjó 'Bá Ālá rī drĩ gá ku rī.

- ⁴ 'Bá tūlépi 'bũ gálé āzila asílépi vũrũ 'dólé rá rī ā'di 'i?
'Bá ūlí amvulépi ĩ'didrĩ alé gá rá rī ā'di 'i?

- 'Bá ĩyĩ umbélépi bōngó sī rá rī ĩ'di ā'di 'i?
'Bá vũ 'bā āsĩnjá ũ'bĩlépi pírí rá rī ĩ'di ā'di 'i?

- Rũ lā ā'di 'i,
āzila ngòpĩ 'bā rú ā'di 'i?
Ílũ mání ídrĩ nĩ la rá rī gá.

- ⁵ “Íjó pírí Ādrónjá drĩ kí pìrì;
ĩ'di góbéré 'bá apalépi ru zĩlépi ĩ'di rú rī 'badrĩ 'i.

- ⁶ Lē mí ũ'bā Íjó āzĩ Íjó ĩ'di 'bā jolé rī drĩ gá ku,
jō ĩni ku ĩ'di uzá ími drĩ gá āzila ĩ'di i'da la mi ĩnzó'bá
rī gá rá.

- ⁷ “Úpí; Íjó mání a'flé mídrĩ rī kí ĩrĩ,
mí uga mání kí ku 'dĩ sī ádrā drĩ ku rú fô:

- ⁸ Mí idā ĩnzō alíjō āzila adrujō ĩnzó'bá rī kí má rú 'dā rá-rá
ru,
ifē jō má adru mání lēmērí ru ku jòku málĩ trũ
ambamba ku fô,

wó ífě mání íná ụ'dụ ãlu-ãlu sī rī 'bã adru cí.

⁹ Ádrī adru málī trū ambamba, má icó jọlé la ími ãzị mání 'dáyụ,

ãzịla ma jọ la, 'ÚPí la 'dī dó ã'di 'i?'

jọku ádrī adru lěměrí má icó ãko ụgụlẹ sī drīnzá ajíjọ
 Ẽdróná mádrị ní rá.

¹⁰ “Lě mí ũsō ịjọ átí'bó ụrụ'bá gá ãmbógó rīdidrị ní ku,
 jō íni ku átí'bô la ími wā rá ãzịla mi ịjọ ịsụ rá.

¹¹ “Bá ãzị rī kí átẹpịka kí wāwā,
 ãzịla fě kí ãwā'dífô ãndreka 'baní ku.

¹² Bá ãzị kí ru 'bã 'bá alá ru kí drī sī céní,
 wó íni 'dī ũnzō kí ru ịjọ ũnzí sī.

¹³ 'Bá ãzị rí kí ũrā la kí 'bá múké la,
 ãzịla kí 'bá ãzị rī kí ndre ãzị kóru;

¹⁴ 'bá ãzị kí sị ci cécé ménéjá áni,
 kálé rī'badrị kí cécé ịlịjá áni,
 kí sī 'bá ụnọkú drī gá 'dā lěměrí ãzịla
 'bá 'bá kí drīdrịjī gá 'dā ãko kóru rī kí na.

¹⁵ “Drídríwú 'bã izonzi kí ịrī,
 kí ịrịtrá jọ la, 'Ífě mání, ífě mání!'

“Áko ãzị kí na mgbārī gá sụ icó kí agalé ku:

¹⁶ ịnádrī, mvájólé úndó rī,
 ǎngū ịyị mvụlépí ịyị 'bã sī cajó rī'diní ku rī 'i,
 ãzịla áci velépi ụtrílé tí rī kí abe.

¹⁷ “'Bá ápārākā idélépí átẹpị sī
 jọku ãndrē idelépi rī,
 kúrúke kí mífí la kí unze tilé rá
 ãzịla Nógúnúke kí rī'di ịzá ti rá.

- 18 “Íjó āzī kī na kī mání ũsũtánjá ru,
mgbā rī gá sụ mání ífí vālé ku la kī:
19 gẹrĩ yúkú ní ungajó 'bũ gálé rī 'i,
gẹrĩ ìnĩ ní acíjọ írā drĩ gā sī rī 'i,
gẹrĩ mẹlĩ 'bā acíjọ ìyí drĩ gā sī rī 'i
āzila gẹrĩ ágóbí 'bā sī ũkú lějọ rī 'i.
- 20 “Dĩ gẹrĩ ũkú āwú rī 'bā íjọ ngajó rī 'i:
ĩ'di āngū na rá, ĩ'di ru tị li ā'í ru
āzila ĩ'di jọ la, ‘Ánga íjọ āzī ũnzí la ku.’
- 21 “Ūnókú la ru aya íjọ na kī sī,
mgbā rī gá íjọ ĩ'di 'bā icólé tị talé ku rī kī sụ:
22 átí'bó 'bā acájọ úpí ru rī 'i,
'bā azalépi aza-azā rī ní adrujọ íná trũ ãyō rú rī 'i,
23 ũkú lělé ku rī 'bā ágó ru jọ rá rī 'i,
āzila ìzóná átí'bó ru rī 'bā āmbógó ĩ'didrí ũkú ru rī
'bā ágó pajó rī 'i.
- 24 “Ūnókú drĩ gá 'dā, āko āzī ìmbíránjá la kī sụ
wó ìgānā kī ũndūwā sī cí:
25 ãyé kī ũkpó trũ were rú,
wó kī ākónā tām̄ba ílĩ sī;
26 kílě kī ũkpó gā
wó ìsú kī āngū ĩ'bā kī sī u'ájọ rī idé 'bé agá;
27 úmbí kī úpí kóru
wó kī unga amụtị sī cécé āsīkārĩ kī áni,
28 mí icó lẹbõdrĩ 'dulé drĩ gá rá,
wó ĩ'di u'á āngū ũpi 'bā kī sī u'ájọ rī kī agá.
- 29 “Āko āzī kī na ĩ'bā kī ací agá, kī ací āfó sī ũniyambamba
rú,

7 Lě 'bã mvu kí ì'di àzıla 'bã ãvĩ kî dó sī Ijó lěmērĩ ì'badrî
drĩ gá,
'bã ũrã kî dó sī Ijó ũcōgō ì'badrî kí drĩ gá ku.

8 “Ítu pá Ijó jojó 'bá icólépi Ijó jolépi kî sī ku rĩ kí kějĩ gá,
ímba hákĩ ì'badrî kí tã.

9 Ijó Ijó kí kějĩ gá àzıla mí adru 'bá Ijó ì'badrî kí lilepi
múké-múké rĩ rú,
ì'di ã'dí hákĩ 'bá lěmērĩ àzıla 'bá àzākoma lělépi rĩ
'badrî kí sī.”

Ūkú ádrízã múké rĩ ìcújó rĩ

10 ã'di icó ũkú ádrízã múké rĩ ìsúlé rá la nĩ yã?

Ájě ì'didrî ndě írã ãjě rú gūlépi pãrã-pãrã rĩ rá.

11 Ágô la ásí tĩ ì'di drĩ gá,
àzıla icó adrulé lěmērĩ ku.

12 Ídri ì'didrî agá pírí ì'di ágô ní mūkě nga,
àzıla fě ì'diní ásí àzá ku.

13 ì'di kãbĩlō 'bĩko kí ndrũ wãrũ be,
sĩ bōngó idéjé ì'di 'bã drĩ sī cénĩ.

14 Cécé mēlĩ 'bã ãko ajíjé rĩ áni,
ì'di ãkónã ají angájó álí.

15 Ūkú 'dĩ la angá ãngūsãrã sī,
ũ'bútĩ sī ì'di ãkónã idé 'bá ì'didrĩ lícó gá rĩ 'banĩ,
àzıla ì'di àzĩ awa izonzi ì'didrĩ ãti'bo ru rĩ 'banĩ.

16 ì'di ãngũ àzĩ ìsú àzıla ì'di ìgbã la,
àzĩ ì'di 'bã ngalé rĩ 'bã ũyá sī ì'di zãbĩbũ sa ámvú
zãbĩbũ drĩ agá.

17 ì'di ru itú bábá àzĩ ní,
sĩ àzĩ ngajó ũkpó sī.

18 ì'di lě ndrelé la bĩsírã ì'diní ngalé rĩ la ì'diní ũrōdrĩ ají
rá,
àzıla ì'di àzĩ nga kpere ínĩ ágágá.

- 19 Ī'di ife sī kābīlō 'bīko cājó rī ru drí gá,
 āzīla ĩ'di bōngó ĩ'didrī kí cā drí ĩ'didrī sī cénī.
- 20 Ī'di āko fē 'bá lēmēri rī 'baní,
 āzīla drí la mgbọ rú sī āko fējó 'bá āzākoma lēlēpi rī
 'banī.
- 21 Idé kí ũrī sī 'bá ĩ'di dríko gá rī abe āngū ĩgbé sī ku,
 ā'dusíku 'bá ĩ'di dríko gá rī 'baní bōngó sūlé ĩgbē sī
 rī kí cí.
- 22 Ī'di sókā ĩ'didrī sī gbólódrī 'bejó rī kí cā cénī,
 āzīla ĩ'di bōngó mīfí níríná pápūlū rú rī kí sū.
- 23 Ágō 'bá āzī ĩnzīlé ĩnzī-ĩnzī,
 ũ'bí kí drīdrīnī gá táwūnī agá 'dāá la.
- 24 Ī'di bōngó mīfí níríná ri kí cā, ĩ'di sērī kí idé,
 āzīla ĩ'di kí ụzị 'bá bīsírā gá rī 'baní.
- 25 Ūkú 'dī ĩ'di 'bá āzī ũkpó ĩnzīlé ĩnzī-ĩnzī la,
 āzīla ũrī ru ĩ'di íjó drīlé gálé rī kí sī ku.
- 26 Ī'di íjó jọ ũndūwā sī,
 āzīla ĩ'di ímbátáná fē ásí ĩgbé sī.
- 27 Ī'di 'bá ĩ'didrī lícọ gá rī kí tām̄ba múké-múké,
 āzīla adru ũvú ku.
- 28 Anzị ĩ'didrī kí pá tu sī ĩ'diní āwā'difō fējó,
 āzīla ágō la ĩ'di ịcụ-ịcụ.
- 29 Ī'di jọ la, “Ūkú múké rī kí wēwē rú,
 wó índē kí pírí rá.”
- 30 Ụru 'bá idélé alá ru rī agá mūlūmbē cí āzīla ũnī ụru 'bá
 drī āzị kóru,
 wó ũkú Ūpí rulēpi rá rī la ĩnzītáná ịsú rá.
- 31 Ífē ĩ'diní ũyá calēpi ĩ'di sī rá rī rá,
 āzīla lē ịcụ ĩ'di āzị pírí ĩ'di 'bā ngalé ĩ'di 'bā drí sī rī
 kí sī ũ'bí kí agá.

Ijò Ú'dí rĩ

The Holy Bible in the Aringa language of Uganda

Copyright © 2018 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Aringa)

Contributor: SIL International (in Africa)

All rights reserved.

2020-11-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

695104cf-f1e1-5cdd-8e7e-1df2480da505